

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเรื่องการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในสถานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
2. การบริหารงานของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
3. การบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเมื่อเปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
4. การหารายได้ของห้องสมุดเมื่อเข้าสู่สถานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
5. ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเมื่อเข้าสู่สถานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ความหมาย

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2541, หน้า 4-5) ให้ความหมายว่า ลักษณะของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีลักษณะ โดยหลักการ คือ

1. มีสถานภาพเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ
2. เป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐโดยทบวงมหาวิทยาลัย
3. เป็นหน่วยงานของรัฐที่ยังคงได้รับการจัดสรรงบประมาณจากงบประมาณแผ่นดินตามพ.ร.บ. วิธีการงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะประกันคุณภาพการศึกษาไว้ได้

สมบัติ นพรัก (2541, หน้า 101) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล หมายถึง มหาวิทยาลัยนอกระบบ และมหาวิทยาลัยอิสระ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2541, หน้า 6) กล่าวว่า การที่มหาวิทยาลัยออกนอกระบบเป็นเรื่องที่ใหญ่มากกว่าการจัดสรรงบประมาณแบบใหม่ เป็นการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น การบริหารงานบุคคลมีอิสระมากขึ้น

การบริหารงานของมหาวิทยาลัยภายใต้ระบบราชการนั้นเป็นการกระทำที่ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ และการควบคุมของระบบราชการอย่างเคร่งครัด แต่การเปลี่ยนสภาพมาสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล มีความหมายและการดำเนินการที่ต่างออกไป กล่าวคือ มหาวิทยาลัยมีความอิสระมากขึ้น การควบคุมและการกำกับของรัฐบาลลดลง หรือมีน้อยที่สุด รัฐบาลจะกำกับเพียงด้านนโยบาย การจัดสรรงบประมาณและคุณภาพเป็นหลัก แต่จะเน้นการติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งความเป็นอิสระในการบริหารของมหาวิทยาลัย จะปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ของแต่ละมหาวิทยาลัย กล่าวคือ สภามหาวิทยาลัยจะสามารถกำหนดระเบียบข้อบังคับในการบริหาร การจัดการในเรื่องต่าง ๆ ได้ โดยอิสระภายใต้กรอบแห่ง พ.ร.บ. ของมหาวิทยาลัยนั้น การบริหารการจัดการจะสิ้นสุดที่สภามหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ยกเว้นบางเรื่องที่จะต้องเสนอรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยให้ความเห็นชอบและนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

เกษม สุวรรณกุล (2541, หน้า 14) กล่าวว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลมีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเปลี่ยนความสัมพันธ์กับรัฐใหม่จากเป็นกรม มาเป็นความสัมพันธ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่มีความเป็นอิสระด้วยการบริหารตนเอง
2. มีสภามหาวิทยาลัยออกกฎระเบียบเรื่องการบริหารทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหารการเงินการคลัง
3. มหาวิทยาลัยยังเป็นของรัฐอยู่ รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินเป็นเงินอุดหนุนแก่มหาวิทยาลัยที่จะดำเนินการได้ในระดับปกติ โดยเสนอของบประมาณผ่านทบวงมหาวิทยาลัย ถ้ามหาวิทยาลัยมีรายได้จากแหล่งอื่นก็ใช้สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ (excellence) ได้
4. บริหารงานเรื่องหลักสูตร มาตรฐานวิชาและประเมินวิชาการของมหาวิทยาลัยด้วยตนเอง โดยอยู่ในกำกับของสภามหาวิทยาลัย
5. มีการจัดรูปแบบองค์กรอาศัยอำนาจสภามหาวิทยาลัย
6. มีความเป็นอิสระด้านงบประมาณในการใช้จ่าย ถ้ามีเหลือไม่ต้องส่งคืนรัฐ แต่การของบประมาณต้องมีการเสนอโครงการเพื่อของบประมาณแผ่นดินจากรัฐ เช่นเดียวกับ กระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ รัฐบาลยังคุมเรื่องบัญชี มีสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบได้
7. ตำแหน่งอธิการบดี ศาสตราจารย์ ต้องเสนอผ่านรัฐบาลและมีการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

8. กรณีที่มหาวิทยาลัยไม่ดี (ไม่เป็นไปตามที่รัฐบาลวางนโยบายไว้) รัฐบาลสามารถยกเลิกกฎหมายนี้ได้

สรุปความหมายของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลได้ว่า เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการทุก ๆ ด้าน แต่มีรัฐบาลเป็นผู้กำกับ ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐต้องมีระบบในการบริหารจัดการ ประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและต้องให้ความสามารถในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น

ความจำเป็นในการที่มหาวิทยาลัยของรัฐออกนอกระบบ

มหาวิทยาลัยของรัฐจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2541, หน้า 17-18) เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. ระบบเดิมมีความมั่นคงสูงเกินไป (too secure)

2. ระบบเดิมไม่มีสถานะแวดล้อมมากระทบที่จะให้มหาวิทยาลัยต้องปรับตัว และไม่มีพลังกดดันใด ๆ ที่จะกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยตอบสนองต่อพลังกดดันนั้น ๆ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทยขาดการแข่งขัน

3. ระบบใหม่ต้องมีการควบคุมคุณภาพ (quality control)

การบริหารงานบุคคล

หลักการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2541, หน้า 5) มีแนวทางดังนี้

1. บุคลากรของมหาวิทยาลัยจะมีสถานภาพเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัย และอยู่ภายใต้ระเบียบว่าด้วยการบริหารงาน

2. ในช่วงเวลาของการปรับเปลี่ยนและถ่ายโอนระบบจะมีการประเมินศักยภาพบุคคลเพื่อบรรจุเข้าเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัย โดยแต่ละมหาวิทยาลัยสามารถกำหนดเกณฑ์และแนวทางขึ้นเองได้

3. พนักงานของมหาวิทยาลัยจะได้รับเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทนตามหลักเกณฑ์การประเมินและตามบัญชีเงินเดือนที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด

4. สภามหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ออกระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล ที่ให้ความยุติธรรมแก่บุคลากรของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป

5. สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จะเป็นไปตามที่สภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งกำหนด

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2541, หน้า 12) กล่าวถึง แนวปฏิบัติในการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลไว้ดังนี้ คือ

1. ระบบบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ต้องเป็นระบบที่ดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถ รวมทั้งสามารถรักษาคณติไว้ได้

2. การกำหนดอัตราเงินเดือน ให้สภามหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดบัญชีอัตราเงินเดือนเป็นการเฉพาะของแต่ละมหาวิทยาลัย และมีระบบการประเมินที่คำนึงถึงคุณสมบัติและภาระงานเป็นสำคัญ

3. การกำหนดผลประโยชน์และสวัสดิการ พนักงานของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล จะได้รับสิทธิประโยชน์เกื้อกูลรวมกันแล้วจะไม่น้อยกว่าระบบราชการ แต่อาจมีวิธีการจัดที่แตกต่างกันออกไป เช่น ไม่มีระบบบำเหน็จ บำนาญ แต่มีระบบกองทุนเลี้ยงชีพแทน เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละมหาวิทยาลัยอาจมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป

4. การกำหนดเงื่อนไขการจ้างและกลไกการประเมิน การคัดเลือกการจ้างและเงื่อนไขการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการทำงานเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาวิทยาลัย โดยสภามหาวิทยาลัยจะกำหนดเกณฑ์และแนวปฏิบัติขึ้น อย่างไรก็ตาม การบรรจุแต่งตั้งบุคลากรระบบเดิมหรือบุคคลทั่วไปเข้าสู่ระบบใหม่ต้องคำนึงถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

4.1 การจ้าง มหาวิทยาลัยอาจกำหนดหลักเกณฑ์การจ้างได้ตามความเหมาะสมของแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น การกำหนดอายุสัญญาการทดลองงานและการประเมินเข้าสู่ตำแหน่ง

4.2 การประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรจัดทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัย ในการประเมินควรยึดหลักการ 4 ประการดังนี้

4.2.1 วิธีการประเมินต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้เป็นธรรม

4.2.2 กลไกการประเมินควรใช้องค์กรคณะบุคคลทั้งภายในและภายนอก

4.2.3 ผลการประเมินต้องนำไปพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้ได้คุณภาพ

4.2.4 กฎเกณฑ์การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างถูกต้อง และเหมาะสม

5. การถ่ายโอนเข้าสู่ระบบใหม่

5.1 ให้มีคณะกรรมการประเมินศักยภาพบุคคลขึ้นเป็นการเฉพาะภายใต้เงื่อนไขที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด

5.2 ให้สภามหาวิทยาลัยกำหนดภาระงานใหม่และอัตราค่าตอบแทนที่ขึ้นอยู่กับคุณวุฒิและภาระงาน โดยการจ่ายตามบัญชีอัตราเงินเดือนที่กำหนดขึ้นใหม่

6. ตำแหน่งทางวิชาการ

6.1 การใช้ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลสามารถใช้ตำแหน่งทางวิชาการเป็นค่านำนานามได้

6.2 การขอตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลสามารถขอตำแหน่งทางวิชาการได้ ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสภามหาวิทยาลัย

7. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ กรณีผู้บรรจุใหม่ ปัจจุบันจะได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี บัญชี 18 (สูงสุดไม่เกิน ป.ม.) สำหรับข้าราชการที่เปลี่ยนสถานะเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย จะเสนอให้นับเวลาต่อเนื่องเพื่อขอรับเครื่องราชฯ ในชั้นตราถัดไป ส่วนผู้ที่ได้รับ ป.ม. หรือสูงกว่า อยู่ก่อนแล้วจะนำเสนอให้รับสูงขึ้นอีก 1 ชั้น เป็นกรณีพิเศษ

งบประมาณและทรัพย์สิน

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2541, หน้า 5) กล่าวถึงหลักการในด้านงบประมาณและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ดังนี้

1. หลักการด้านการเงินและงบประมาณ

1.1 รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปให้แก่มหาวิทยาลัยให้เพียงพอที่จะประกันคุณภาพการศึกษาไว้ได้ เงินอุดหนุนดังกล่าวให้ถือเป็นรายได้ของมหาวิทยาลัย

1.2 มหาวิทยาลัยจะกำหนดระบบบริหารงบประมาณ การเงินบัญชีและทรัพย์สินตนเอง โดยสำนักตรวจเงินแผ่นดินจะเป็นผู้สอบบัญชีของมหาวิทยาลัยในลักษณะการตรวจสอบภายหลังรวมทั้งระบบการติดตามการใช้งบประมาณอื่น ๆ

1.3 รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

1.4 กรณีรายได้ไม่พอสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยไม่สามารถหาเงินจากแหล่งอื่นได้ รัฐพึงจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่มหาวิทยาลัยเท่าที่จำเป็น

1.5 มหาวิทยาลัยถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพย์สิน

1.6 มหาวิทยาลัยมีอำนาจปกครองดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหาประโยชน์จากที่ราชพัสดุได้ รายได้จากการดำเนินงานถือเป็นรายได้ของมหาวิทยาลัย

1.7 ทรัพย์สินที่ได้มาโดยมีผู้ยกให้ หรือ ได้มาโดยการซื้อจากเงินรายได้ให้ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งสามารถใช้สอยควบคุมดูแลใช้ประโยชน์จำหน่าย หรือ แลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

1.8 รายได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยหามาได้เป็นส่วนสร้างเสริมความแข็งแกร่งของมหาวิทยาลัย เพิ่มเติมจากงบประมาณที่ได้รับจากรัฐ

2. การจัดสรรงบประมาณ

ให้มีการจัดสรรงบประมาณให้กับมหาวิทยาลัยในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปใน 2 ลักษณะ คือ

2.1 การสนับสนุนงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้แก่มหาวิทยาลัยจะจำแนกงบประมาณออกเป็น 2 ลักษณะ

2.1.1 ค่าใช้จ่ายประจำ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการกิจทางด้านการศึกษา โดยรัฐอุดหนุนในลักษณะค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา (cost per head) เพื่อให้จัดการศึกษาได้อย่างมีมาตรฐานอย่างน้อยขั้นต่ำ และเพียงพอต่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยพิจารณาจัดสรรจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ส่วนเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยให้นำมารวมสมทบเป็นงบประมาณรายจ่ายของมหาวิทยาลัยในสัดส่วนที่เหมาะสม ส่วนค่าใช้จ่ายในการกิจหลักอื่น ๆ ให้รัฐอุดหนุนตามโครงการหรือกิจกรรม

2.1.2 ค่าใช้จ่ายลงทุน ให้รัฐจัดสรรให้ตามโครงการและความจำเป็นตามสภาพของมหาวิทยาลัยและกำลังงบประมาณของประเทศ

2.2 การจัดตั้งกองทุนกยศอดเงินต้น (endowment fund) โดยหลักการ คือ ให้มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจัดตั้งกองทุนกยศอดเงินต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำผลประโยชน์ที่ได้จากกองทุนไปใช้ในการของมหาวิทยาลัยที่จำเป็นและเสริมกับงบประมาณแผ่นดินที่ได้รับ ในกรณีที่งบประมาณแผ่นดินไม่เพียงพอ และเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยจะเป็นผู้จัดหาเงินสมทบกองทุนเป็นปี ๆ และรัฐอาจจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตามกำลังงบประมาณแผ่นดินเป็นปี ๆ เช่นกัน

3. การบริหารงบประมาณและการรายงาน

หลักการในการบริหารงบประมานั้น มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต้องยึดหลักของความโปร่งใส และประโยชน์ที่ได้รับเป็นสำคัญ โดยการบริหารงบประมานนั้นจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ

3.1 งบประมาณแผ่นดินที่ได้รับจัดสรรในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป และถือเป็นเงินรายได้ ดังนั้นจึงเป็นอำนาจของสภามหาวิทยาลัยที่จะพิจารณาจัดสรรงบประมาณที่ได้รับตามแผนงานโครงการที่มหาวิทยาลัยเสนอ โดยอาจนำเงินรายได้อื่น ๆ มารวมจัดสรรเป็นงบประจำปีของมหาวิทยาลัยด้วย

3.2 มหาวิทยาลัยมีหน้าที่วางระบบการเงินและบัญชี งานพัสดุที่เป็นของตนเอง ทั้งนี้ทบวงมหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะพัฒนาต้นแบบระบบบัญชีต้นทุน สำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

3.3 สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจะเป็นผู้ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของมหาวิทยาลัยตามระเบียบที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด

3.4 ทบวงมหาวิทยาลัยโดยความร่วมมือของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงบประมาณจะพัฒนาระบบการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงาน ดังนี้

3.4.1 ระบบการติดตามผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย (performance monitoring system)

3.4.2 ระบบรายงานการใช้จ่ายงบประมาณ (financial report system)

3.4.3 การรายงานผลงานประจำปี (annual report system)

4. การบริหารทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้แก้ไขพระราชบัญญัติเพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถควบคุมดูแลและใช้ประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในกรณีมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลก็เช่นเดียวกัน โดยมีหลักการสำคัญคือให้มหาวิทยาลัยถือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้สามารถจัดหาผลประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ และนำรายได้มาใช้จ่ายในกิจการได้ โดยแยกอสังหาริมทรัพย์เป็น 2 ประเด็น คือ

4.1 อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นราชพัสดุ ที่สาธารณประโยชน์ ที่ป่าสงวนที่มหาวิทยาลัยได้รับมอบหมายให้ใช้ประโยชน์ ให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการควบคุมดูแลใช้สอยหาประโยชน์ตามที่สมควร เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

4.2 อสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับจากการบริจาคหรือซื้อจากเงินรายได้ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัย สามารถนำไปใช้สอย ควบคุม ดูแลใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และสามารถจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนได้

การบริหารวิชาการ

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2541, หน้า 9) กล่าวว่า การบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลก็จะเป็นไปตามหลักเสรีภาพทางวิชาการ โดยให้การดำเนินการเสร็จสิ้นที่สภามหาวิทยาลัยมากที่สุด แต่การดำเนินงานทางวิชาการจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ ที่กำหนดโดยหน่วยงานกลาง ทั้งนี้แนวทางในการดำเนินการอาจเป็นได้ ดังนี้

1. สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจอนุมัติหลักสูตรการศึกษาและอนุมัติการเปิดสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและแผนที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด
2. สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจอนุมัติจัดตั้ง ยุบ เลิก หน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. มหาวิทยาลัยมีหน้าที่พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย

การกำกับ ตรวจสอบ

1. การกำกับตรวจสอบในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจะต้องพัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อประโยชน์ในการบริหารภายในสถาบัน โดยสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยต่อรัฐบาล
2. การกำกับตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก
 - 2.1 การกำกับตรวจสอบนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งของระบบการกำกับของรัฐ ซึ่งจะเป็นการกำกับที่เป็นระบบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานประมาณ เป็นต้น
 - 2.2 การกำกับด้วยกลไกงบประมาณ จากการปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณ โดยใช้ผลการปฏิบัติงานเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร ทบวงมหาวิทยาลัยจะร่วมมือกับสำนักงานประมาณ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นกลไกผลักดันให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน
 - 2.3 การกำกับด้วยนโยบายของรัฐบาล ในขณะที่มหาวิทยาลัยกำลังดำเนินการเป็นไปตามแผนพัฒนา อาจมีนโยบายพิเศษเฉพาะกิจเฉพาะด้านของรัฐบาล ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการทั้งในกรณีมีงบประมาณสนับสนุน และไม่มียกงบประมาณสนับสนุน
 - 2.4 การกำกับด้วยระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งสร้างระบบการประกันคุณภาพของตนเอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นผลจากการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษาจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารมหาวิทยาลัยที่อาจต้องปรับปรุงเพื่อให้ผลผลิตได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

บทบาทของสภามหาวิทยาลัยต่อมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ในหลักการและแนวปฏิบัติมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2541, หน้า 11) กล่าวว่า วิทยาลัยจะมีบทบาทในการบริหารจัดการและรับผิดชอบการดำเนินการของมหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนในการปฏิบัติการกิจของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งความต้องการของสังคม

2. กำหนดระดับกำกับและติดตามผลการดำเนินงาน และการรายงานผลการดำเนินการที่ชัดเจน โปร่งใส ที่พร้อมให้ได้รับการตรวจสอบได้

3. กำกับติดตามให้การดำเนินการกิจเป็นไปตามนโยบายและแผน และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

4. ออกระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการในเรื่องระบบการบริหารงานบุคคล ระบบการบริหารวิชาการ ระบบบริหารการเงินและงบประมาณและระบบกำกับและติดตามผลการดำเนินการของมหาวิทยาลัย ตลอดจนระเบียบและข้อบังคับอื่น

สรุปจากที่กล่าวมาทั้งหมด มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล คือ การที่มหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ มีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระ นิติบุคคลที่ไม่ใช่รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยราชการ มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารงานด้วยตนเอง ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงบประมาณ เป็นต้น มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินกิจการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากของระบบราชการ ช่วยให้การบริหารจัดการสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงผู้คอยกำกับและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานทางด้านการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยในกำกับ บุคลากรจะเปลี่ยนสถานะจากข้าราชการมาเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัย ค่าตอบแทนเงินเดือนจะสูงขึ้นกว่าระบบราชการ แต่มีการประเมินศักยภาพของพนักงานอยู่เสมอ ๆ โดยให้เป็นไปตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด ทางด้านงบประมาณและทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยในกำกับ มหาวิทยาลัยยังคงได้รับงบประมาณแผ่นดินจากรัฐบาลอย่างเดิม รายได้ของมหาวิทยาลัยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง อีกทั้งมหาวิทยาลัยมีสิทธิในทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลต้องบริหารวิชาการที่สอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย และมีหน้าที่ในการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้กำกับตรวจสอบการทำงานของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐบาลกำหนด ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล 4 แห่ง ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
2. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
4. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นั้นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลมาตั้งแต่ครั้งเริ่มก่อตั้ง ส่วนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เป็นมหาวิทยาลัยในระบบราชการแห่งแรกที่เปลี่ยนสถานะมาสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ประวัติและความเป็นมา

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525–2529) ได้มีโครงการเสนอจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยหลายโครงการ เพื่อเป็นการสนองตอบนโยบายการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศ

ใน พ.ศ. 2527 ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย ได้มีคำสั่งที่ 12/2527 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2527 แต่งตั้ง “คณะกรรมการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย” และคณะกรรมการชุดนี้ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้น 4 ชุด เพื่อทำหน้าที่ศึกษาแนวทางความเหมาะสม และความเป็นไปได้เบื้องต้น ต่อมาในภายหลังคณะทำงานดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนชื่อเป็น “คณะกรรมการพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่” โดยคำสั่งคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยที่ 42/2527 ลงวันที่ 12 เมษายน 2527 คณะกรรมการได้ศึกษาและวิเคราะห์ความเหมาะสมแล้วเสนอความเห็นให้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในหลักการจัดตั้งวิทยาลัยในสังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่นขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดนครราชสีมา โดยที่จังหวัดอุบลราชธานีใช้ชื่อว่า วิทยาลัยอุบลราชธานี และที่จังหวัดนครราชสีมา ใช้ชื่อว่า “วิทยาลัยสุรนารี”

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2527 ได้พิจารณาเรื่องแล้วมีมติให้คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการและระเบียบบริหารราชการแผ่นดินรับไปพิจารณาและนำเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง แต่การพิจารณา尚无มีข้อยุติและมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลขึ้นในเดือน สิงหาคม 2529 เมื่อมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ในเดือนเดียวกันทบวงมหาวิทยาลัยได้ยืนยันโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ที่เคยเสนอคณะรัฐมนตรีไว้เมื่อปี 2527 ไปยังคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2530 ได้พิจารณาเรื่องแล้วมีมติให้รอผลการพิจารณาของคณะกรรมการปฏิรูประบบฯ ไปจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2530 ในระหว่างนั้นได้มอบให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นรับไปทำโครงการจัดตั้งวิทยาลัยสุรนารี ในช่วงที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ดำเนินการนั้น รัฐบาลซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องเร่งรัดการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพิ่มในทุกภูมิภาคต่าง ๆ

ของประเทศ ต่อมาคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2531 ได้มีมติเรื่อง “การจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ในภูมิภาค” โดยอนุมัติให้จัดตั้งวิทยาลัยสุรนารี สังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งดำเนินการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ และอนุมัติให้แต่งตั้ง “คณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี” ตามคำสั่งคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัยที่ 176/2531 เพื่อทำหน้าที่ศึกษาข้อมูลและจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี ในการประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการชุดนี้ ซึ่งมีปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (ศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอาน) เป็นประธาน เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2531 ได้มีมติ ดังนี้

1. ให้โอนงานโครงการจัดตั้งวิทยาลัยสุรนารีของมหาวิทยาลัยขอนแก่น มาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย และดำเนินการขอพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ “อ่างเก็บน้ำห้วยบ้านยาง” จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นที่ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี รวมทั้งการโอนเงินงบประมาณประจำปี 2532 จำนวน 8,195,600 บาท จากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาอยู่ภายใต้โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
2. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี เพื่อทำหน้าที่ศึกษาข้อมูลและจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี และดำเนินการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการทบวงมหาวิทยาลัย

จากการประชุมพิจารณาร่วมกันของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ 3 คณะ ที่ได้รับการแต่งตั้ง ประกอบด้วย คณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี คณะอนุกรรมการประสานงานโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยใหม่ในส่วนภูมิภาค และคณะอนุกรรมการจัดทำโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุรนารี เมื่อวันที่ 10-11 กุมภาพันธ์ 2532 ได้มีมติเห็นชอบในหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ให้ชื่อมหาวิทยาลัยว่า “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี” เพื่อเน้นลักษณะเด่นของมหาวิทยาลัยและสอดคล้องกับแนวโน้มของความต้องการในการพัฒนาประเทศ และทิศทางการจัดการอุดมศึกษาในอนาคต
2. ให้กำหนดฐานะและรูปแบบของมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ประเภทวิสาหกิจที่บริหารงานแบบธุรกิจที่ไม่มุ่งหาผลกำไร และยังสามารถสนองนโยบายของรัฐได้เต็มที่ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
3. ให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีฐานะเป็นพนักงานของรัฐ ซึ่งไม่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน และมหาวิทยาลัยควรมีระบบการบริหารงานบุคคลที่เป็นอิสระจากระบบราชการ
4. ขอมติคณะรัฐมนตรีให้ข้าราชการเข้าร่วมปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัยได้ไม่น้อยกว่า 10 ปี นับตั้งแต่การจัดตั้งมหาวิทยาลัย โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการ ทั้งนี้เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีเวลาเตรียมบุคลากรได้เพียงพอแก่การดำเนินการ

คณะกรรมการตัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดทำโครงการตามที่ได้รับมอบหมายเสนอต่อรัฐบาล พร้อมทั้งร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ชื่อมหาวิทยาลัยว่า “มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี” รัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งมี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีต่อสภาผู้แทนราษฎรในสมัยประชุม พ.ศ. 2532 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2533 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีจึงได้ถือเอา วันที่ 27 กรกฎาคม 2533 เป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2543, หน้า 21-23)

การพัฒนาองค์กรและระบบงานที่เหมาะสมกับกิจกรรมของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยได้พัฒนาระบบงานต่าง ๆ เป็นของตนเอง เช่น ระบบและระเบียบการเงิน และทรัพย์สิน ระบบบริหารงานบุคคล ระบบบริหารวิชาการ และระบบการจัดการทั่วไป (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543, หน้า 20-28)

การบริหารงาน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี บริหารงานแบบรวมบริการประสานภารกิจ ชี้ดหลักการกระจายอำนาจ และการปกครองตนเอง โดยให้การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการส่วนใหญ่สิ้นสุดในระดับสภามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นองค์กรบริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูง

มหาวิทยาลัย มีโครงสร้างการจัดองค์กรบริหารในแนวราบ (flat organization) เน้นความกะทัดรัด ความมีประสิทธิภาพ โดยให้มีการจัดแบ่งส่วนงานที่ชัดเจนไม่สลับซับซ้อนและวางโครงสร้างการจัดองค์กรวิชาการเน้นให้องค์กรพหุวิทยาการ (clustering) แทนการจัดแยกคณะและภาควิชาเช่นเดิม

การบริหารที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดคุณภาพและช่วยให้มหาวิทยาลัยปฏิบัติการกิจบรรลุความเป็นเลิศทางวิชาการได้สะดวกขึ้น

การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและประหยัด

จากการที่มหาวิทยาลัยวางนโยบาย “รวมบริการ ประสานภารกิจ” โดยมุ่งใช้ทรัพยากรและความชำนาญร่วมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง 5 ประการ ได้แก่ การจัดการศึกษา การวิจัย การปรับเปลี่ยนถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

นโยบายรวมบริการ ประสานภารกิจ สะท้อนให้ปรากฏชัดในการบริการแบบรวมศูนย์ ได้แก่ ศูนย์บริการการศึกษา ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยมีห้องสมุดศูนย์กลางเพียงแห่งเดียว คือ ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

ถ้ามหาวิทยาลัยอยู่ในระบบราชการความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกจะเหมือนรูปทรงพีรามิด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำกับดูแลมหาวิทยาลัยมีหลายหน่วยงาน แต่เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยจะขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัย และติดต่อกับหน่วยงานภายนอกน้อยลง

ศูนย์บรรณสารสารสนเทศและสื่อการศึกษา

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ถือได้ว่าเป็นห้องสมุดกลางและเป็นห้องสมุดแห่งเดียวของมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบาย รวมบริการ ประสานภารกิจ ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มีภารกิจในการจัดบริการห้องสมุดและสารสนเทศ บริการโสตทัศนูปกรณ์ เพื่อการเรียนการสอน และบริการสำเนาเอกสารเพื่อเสริมการดำเนินภารกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ในปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายที่ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา จะให้บริการ ประกอบด้วย นักศึกษา 5,491 คน อาจารย์ 198 คน โดยมีการเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ 32 หลักสูตร เป็นหลักสูตรปริญญาตรี 20 หลักสูตร หลักสูตรปริญญาโท 22 หลักสูตร

โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

ในทางปฏิบัติ ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ยึดโครงสร้างการบริหารองค์กรในระดับแนวระนาบ ซึ่งต่างจากศูนย์บรรณสารและห้องสมุดโดยทั่วไป ที่โครงสร้างการบริหารงานเป็นทรงสูงพีรามิด เนื่องจากการแบ่งฝ่ายและงานหลายระดับ

การบริหารในแนวราบเหมาะกับองค์กรที่ขนาดเล็ก กะทัดรัด อีกทั้งเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่บุคลากรและงบประมาณมีจำกัด ราคานั่งสื่อและวารสารมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากภาวะเงินเฟ้อ งบประมาณและการค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรจึงควรจัดสรรมาเป็นค่าวัสดุการศึกษา

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา แบ่งงานต่าง ๆ ออกเป็น 9 งาน คือ

1. งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
2. งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ
3. งานบริการห้องสมุดและสารสนเทศ
4. งานจดหมายเหตุ
5. งานระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
6. งานบริการโสตทัศนูปกรณ์
7. งานบริการวิทัศน์และภาพนิ่ง

8. งานกราฟิกและCAI

9. งานผลิตเอกสารกลาง

การบริหารจัดการโดยมีโครงสร้างระดับเดียวเช่นนี้ มีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. งานแต่ละงานเป็นทีมงาน ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในงานนั้นจะรับผิดชอบงานของตนไม่ว่าจะเป็นการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้ดีขึ้น การกำหนดขั้นตอนและวิธีการทำงานของตนให้ดีขึ้น
2. หัวหน้างานคือผู้นำทีม หัวหน้างานมีอำนาจสามารถตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ได้

3. เป็นการกระจายความรับผิดชอบและอำนาจในการบริหารอย่างกว้างขวางทั่วทั้งศูนย์ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดความคิดสร้างสรรค์และความกล้าที่จะลองมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ประสานกัน

4. ลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อนและทำให้การตัดสินใจรวดเร็ว

5. เป้าหมายของการปฏิบัติงานทุกงานอยู่ที่ลูกค้า ซึ่งเป็นนักศึกษา อาจารย์ ของมหาวิทยาลัย การบริหารงานในแนวราบช่วยตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว เพราะโครงสร้างในการบริหารมีความยืดหยุ่น ปรับตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย

ในส่วนของคณะกรรมการประจำศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารมหาวิทยาลัย ได้แก่อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีทุกสำนักวิชา และผู้อำนวยการศูนย์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นคณะกรรมการให้คำปรึกษาและนโยบายการดำเนินงานแก่ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา อีกทั้งเป็นกลไกเชื่อมโยงการดำเนินงานของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษากับคณาจารย์และนักศึกษา

งบประมาณ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเป็นหน่วยงานของรัฐ จึงได้รับงบประมาณแผ่นดินซึ่งรัฐบาลจัดสรรให้ในรูปเงินอุดหนุนทั่วไป (block grant) เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานต่าง ๆ งบประมาณที่ได้รับในรูปเงินอุดหนุนทั่วไปถือเป็นรายได้ของมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยได้จัดเงินรายได้อื่น เช่น ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุง ค่าตอบแทน ค่าบริการต่าง ๆ สมทบเพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในแต่ละปีงบประมาณ

ในการจัดทำของงบประมาณจากรัฐบาล จะจัดทำคำขอโดยมีรายละเอียดตามโครงสร้างงบประมาณแบบแผนงานเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยในระบบราชการ โดยมี 2 แผนงาน คือ แผนงานบริหารและจัดการศึกษา และ แผนงานวิจัย งบประมาณของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาจะจัดไว้ในงานบริการและสนับสนุนการจัดการศึกษาแผนงานแรก โดยจำแนกเป็น 2 หมวด คือ หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ และ หมวดค่าครุภัณฑ์

ในการตั้งงบประมาณในส่วนของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา นอกจากพิจารณาภารกิจและการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมภารกิจด้านการเรียนการสอนและการวิจัยของมหาวิทยาลัยแล้ว ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาจะพิจารณาความต้องการของหน่วยงานอื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัยที่มีความต้องการใช้หนังสือ วารสาร การค้นฐานข้อมูล สื่อโสตทัศน์และอุปกรณ์ โดยการตั้งงบประมาณจะรวมไว้ในส่วนนี้ ในทำนองเดียวกันกับงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบริหารจัดการโดยทั่วไป จะตั้งไว้ที่งบประมาณกลางของมหาวิทยาลัย

ในแต่ละปีงบประมาณ มหาวิทยาลัยจะเสนอรายละเอียดงบประมาณประจำปี ทั้งงบประมาณการรายรับและงบประมาณรายจ่ายต่อสภามหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาอนุมัติก่อนการใช้จ่าย และจะถือปฏิบัติตามวงเงินในแต่ละหมวดรายจ่ายที่ได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัย

ในการบริหารงบประมาณมหาวิทยาลัย ใช้ระเบียบการเงินและทรัพย์สินของตนเองตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด ในการบริหารการใช้จ่ายเงินงบประมาณ มีหน่วยตรวจสอบภายใน มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบประเมินผล ที่ขึ้นตรงต่อสภามหาวิทยาลัย มีสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ตรวจสอบบัญชี และเป็นการตรวจสอบภายหลัง (post auditing) โดยมหาวิทยาลัยจัดทำรายงานการเงินเสนอสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อตรวจสอบภายใน 90 วัน และรายงานผลการตรวจสอบต่อสภามหาวิทยาลัยภายใน 120 วัน นับจากวันสิ้นปีงบประมาณ

บุคลากร

บุคลากรของมหาวิทยาลัยเป็นพนักงานของรัฐ ไม่ใช่ข้าราชการ ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน บุคลากรของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ทั้งหมดเป็นสายปฏิบัติการทั้งสิ้น 61 คน จำแนกในแต่ละงานได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 บุคลากรของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาแบ่งตามภาระงาน

ภาระงานของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา	จำนวนบุคลากร / คน
งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ	5
งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ	5
งานบริการห้องสมุดและสารสนเทศ	11
งานจดหมายเหตุ	1
งานระบบห้องสมุดอัตโนมัติ	3
งานบริการโสตทัศนูปกรณ์	12
งานบริการวิทัศน์และภาพนิ่ง	9
งานกราฟิกและCAI	4
งานผลิตเอกสารกลาง	7
งานธุรการ	4

ตารางที่ 2 ตำแหน่งงานสายปฏิบัติการของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาแบ่งตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ตำแหน่ง
ปริญญา	บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีการศึกษา เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ระบบคอมพิวเตอร์
ปวส.	พนักงานธุรการ พนักงานห้องสมุด พนักงานบริการโสตทัศนูปกรณ์ พนักงานคอมพิวเตอร์ นายช่างศิลป์
ปวช.	เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา เจ้าหน้าที่บริการโสตทัศนูปกรณ์ ช่างศิลป์
มัธยมศึกษา	ช่างเทคนิค
	คนงาน

การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษามีหลายลักษณะดังนี้

1. การอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเสริมความรู้และทักษะการทำงาน มหาวิทยาลัยได้จัดแผนการอบรมประจำปี มีหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการและการบริหารงาน การพัฒนาตนเองและทักษะระหว่างบุคคล การสื่อสาร สำนักงานและการพัฒนาคุณภาพ
2. การพัฒนาโดยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและวิชาชีพ เช่น ขณะนี้บรรณารักษ์ทุกคนต่างศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดดิจิทัล เพื่อเตรียมพัฒนาศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาต่อไป
3. การอบรมที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก โดยเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับภาระงานและการปฏิบัติ
4. การศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้และข้อคิดเห็นมาปรับปรุงการทำงาน เช่น ขณะนี้มหาวิทยาลัยกำลังจัดตั้งหอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย การศึกษาดูงานในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น
5. การประชุมทางวิชาการ บุคลากรของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ได้เข้าร่วมการประชุมทางวิชาการที่จัดโดยหน่วยงานทางวิชาชีพ เช่น ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ชมรมห้องสมุดเฉพาะ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
6. การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปตามความสามารถของบุคคล

การประกันคุณภาพของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย เกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบและประกันคุณภาพ ประกอบด้วยเกณฑ์เชิงปริมาณและเกณฑ์เชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดและระดับผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 3 รายละเอียดของเกณฑ์ที่ใช้ตรวจสอบและประกันคุณภาพของศูนย์บรรณสารและสื่อ
การศึกษา

เกณฑ์	ตัวชี้วัด
1. ความพร้อมและเพียงพอของทรัพยากรสารสนเทศสิ่งพิมพ์	1. จำนวนหนังสือพื้นฐาน หนังสือเฉพาะสาขาวิชาและวารสาร ตามความต้องการของหลักสูตร และความสอดคล้องกับจำนวนนักศึกษา
2. ความพร้อมและเพียงพอของทรัพยากรสารสนเทศ สื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์	2. จำนวนสื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามความต้องการของหลักสูตร และความสอดคล้องกับจำนวนนักศึกษา
3. ความพร้อมและเพียงพอของอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา	3. จำนวนอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
4. สภาพการใช้ห้องสมุดและการบริการ	4. ปริมาณการใช้ห้องสมุดของนักศึกษา ปริมาณการเข้าใช้ ปริมาณการยืม ความพึงพอใจในบริการ

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาได้เริ่มประกันคุณภาพพร้อม ๆ กับงานส่วนอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2542 ผลจากการประกันคุณภาพพบว่า ในฐานะมหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นใหม่ ทรัพยากรสารสนเทศจึงต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ทรัพยากรสารสนเทศมากกว่าร้อยละ 60 มีความทันสมัย

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ประวัติความเป็นมา

ชาวนครศรีธรรมราชได้พยายามที่จะให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นในจังหวัดนครศรีธรรมราชมานานแล้ว โดยความคิดนี้ได้ก่อตัวมาตั้งแต่ปี 2510 ผู้ริเริ่ม คือ ครูน้อย อุprmัย ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราชในสมัยนั้นได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงเสนอรัฐบาลให้พิจารณาจัดตั้งแต่ไม่สำเร็จ ต่อมาในปี 2522 อาจารย์จรูส โพธิศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราชได้สานต่อความคิดของครูน้อย อุprmัย ด้วยการเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้ง “มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช” โดยยกฐานะวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย เนื่องจากเห็นว่าวิทยาลัยครู

นครศรีธรรมราชเป็นสถาบันที่มีพื้นฐานทางด้านการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่สามารถปรับปรุงไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยได้ แต่คณะกรรมการวิชาการวิสามัญวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติได้มีมติให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตกไปเนื่องจากรัฐบาลขาดงบประมาณ หลังจากนั้นได้มีการทบทวนเสนอพระราชบัญญัติจัดตั้ง “มหาวิทยาลัยศรีธรรมมาโสกราช” โดยสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราชและผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชและเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2523 โดยมีหลักการให้โอนวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตเกษตรนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช และวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ไปสังกัดมหาวิทยาลัยศรีธรรมมาโสกราช ซึ่งโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายแต่ในช่วงนั้นสถานการณ์การเมืองไม่เอื้ออำนวย และรัฐบาลได้ประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2526 ทำให้พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้รับการพิจารณา ต่อมาในปี 2527 ประชาชนได้รวมตัวกันจัดตั้งคณะกรรมการณรงค์ให้มียุทธศาสตร์ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชขึ้น โดยมี นายวัชร หงส์ประภัทร เป็นประธาน เพื่อแสดงถึงพลังความตั้งใจให้รัฐบาลทราบในขณะเดียวกันทบทวนมหาวิทยาลัยก็มิใช่จะจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มอีก 22 แห่ง จึงได้แต่งตั้งอนุกรรมการพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในแต่ละภูมิภาคขึ้น โดยมีภาคใต้เป็นเป้าหมายที่จะตั้งมหาวิทยาลัยศรีธรรมมาโสกราชโดยใช้วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชเป็นฐานซึ่งได้ผ่านการพิจารณาหลายขั้นตอน จนกระทั่งวันที่ 13 กันยายน 2531 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งวิทยาลัยนครศรีธรรมมาโสกราชสังกัดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจะยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศต่อไป

ต่อมาทบทวนมหาวิทยาลัยได้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาทบทวนมติเดิมและขออนุมัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเอกเทศซึ่งที่ประชุมคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 เมษายน 2533 ได้มีมติยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2531 และอนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยมีปลัดทบทวนมหาวิทยาลัยในขณะนั้น คือ ศาสตราจารย์ดร.วิจิตร ศรีอาน เป็นประธาน เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำโครงการพร้อมทั้งยกร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการทบทวนมหาวิทยาลัยและในวันที่ 20 สิงหาคม 2534 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดนครศรีธรรมราชพร้อมทั้งได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานนามมหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานนามว่า “มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์” อันเป็นสร้อยพระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารีและได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พุทธศักราช 2535 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2535 มหาวิทยาลัยจึงถือเอา

วันนี้เป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัยหลังจากนั้นคณะอนุกรรมการจัดหาที่ดินสาธารณะประโยชน์ใน
อำเภอท่าศาลา คือที่ดินสงวนทุ่งบ้านไผ่กับที่ดินสงวนทุ่งคลองปุด ทุ่งหาดทรายขาวและ ทุ่งบ่อนิง
เป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยกระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติให้หลักการใช้ที่ดินสาธารณะ
ประโยชน์ดังกล่าวจำนวน 9,000 ไร่ และให้มหาวิทยาลัยจ่ายเงินชดเชยค่าทรัพย์สินแก่ราษฎรที่อยู่ใน
พื้นที่และให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและที่
ทำกินอันเนื่องมาจากการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติวงเงินงบ
ประมาณจำนวน 16,535 ล้านบาทเพื่อก่อสร้างอาคารมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 135 หลัง โดย
วันที่ 29 มีนาคม 2539 ศาสตราจารย์ ดร. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ณ อำเภอ
ท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปีการศึกษา 2541 มหาวิทยาลัยได้เปิดรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นรุ่นแรกจำนวน 16
หลักสูตร ใน 6 สำนักวิชาคือ สำนักวิชาวิทยาการจัดการ สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์ สำนักวิชา
เทคโนโลยีการเกษตร สำนักวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและทรัพยากร สำนักวิชาสหเวชศาสตร์
และสาธารณสุขศาสตร์ และสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์โดยทำการเปิดสอนเป็นวันแรกเมื่อวันที่ 28
พฤษภาคม 2541 จบจนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2543 นี้มหาวิทยาลัยได้เปิดรับนักศึกษาในระดับ
ปริญญาตรีเป็นรุ่นที่สามแล้วโดยเปิดรับนักศึกษาจำนวน 19 หลักสูตรใน 6 สำนักวิชา และได้เปิดรับ
นักศึกษามัธยมศึกษาเป็นรุ่นแรกรวมในปีการศึกษา 2543 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้รับนักศึกษาเข้า
มาแล้วรวมทั้งสิ้น 2,113 คน (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2543, หน้า 5-6)

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาล (อรุณ บัณฑิตย์, 2543, หน้า 30-46)
มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีรูปแบบเป็นมหาวิทยาลัยใน
กำกับของรัฐ เป็นแห่งที่ 2 ของประเทศไทย

งบประมาณ

งบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับเกือบทั้งหมด จะถูกจัดสรรโดยรัฐบาลผ่านขบวนการ
เสนอขอประมาณและขั้นตอนต่าง ๆ เหมือนกับมหาวิทยาลัยของรัฐทั่วไป คือ เสนอขอของประมาณ
โดยมีรายละเอียดตามโครงสร้างงบประมาณและแบบแผน แต่เมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณแล้วจะมี
การบริหารงบประมาณที่เรียกว่า ได้รับการจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (block grant) ซึ่งถือว่าไม่
มีรายละเอียด (line item) นั้นหมายถึง มีการบริหารงบประมาณที่ได้รับมาดังกล่าวด้วยตนเอง ต่าง
จากมหาวิทยาลัยของรัฐ และมีระเบียบการบริหารงบประมาณเป็นของตนเอง

ในการบริหารงบประมาณมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสามารถนำเงินที่ยังไม่ถึงคราวจ่าย
หรือเงินสะสมไปลงทุนหรือหาผลประโยชน์ได้ โดยที่มีระเบียบของมหาวิทยาลัยเป็นระเบียบ

ควบคุม และเมื่อวงเงินงบประมาณเหลือจ่ายเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณแล้ว สามารถนำเงินนั้นไปสะสมในบัญชีของมหาวิทยาลัย เพื่อนำไว้ใช้จ่ายในปีต่อ ๆ ไปได้ โดยไม่ต้องส่งคืนกระทรวงการคลัง

การกระจายอำนาจในการอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ผู้อำนวยการศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา หรือ ผู้บริหารที่มีตำแหน่งเทียบเท่ารองอธิการบดี สามารถอนุมัติและดำเนินการในการจัดซื้อจัดจ้างตามวงเงินที่มหาวิทยาลัยกำหนดได้ด้วยวิธีตกลงราคา ต่อรองราคา เปิดซอง หรือวิธีอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสมเป็นกรณี ๆ

การจัดองค์กรภายในมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จัดแบ่งเป็น สำนักวิชา ศูนย์ สถาบัน และส่วนงานศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษานั้น เป็นหน่วยงานเทียบเท่าสำนักวิชา หรือที่มหาวิทยาลัยอื่น ๆ เรียกว่าคณะ ด้วยนโยบายรวบรวมบริการประสานภารกิจ ทำให้องค์กรในมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ให้บริการ และตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยโดยรวม ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษามีหน้าที่ให้บริการและรับผิดชอบการให้บริการห้องสมุดและห้องอุปกรณ์สื่อการศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อโสตทัศนูปกรณ์ หรือสิ่งพิมพ์ ตำรา ให้บริการการค้นคว้า โรงพิมพ์เพื่อพิมพ์เอกสารการสอน

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เป็นหน่วยงานที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้ให้ความสำคัญ และถือเป็นหัวใจของการศึกษาค้นคว้าในระดับอุดมศึกษาหรือในมหาวิทยาลัย เนื่องจากยุคที่โลกไร้พรมแดนหรือโลกที่หมุนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่สารสนเทศเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อระบบการศึกษาและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่มีจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาตระหนักถึงหน้าที่ จึงได้พยายามจัดหาระบบและวิธีการที่จะให้นักศึกษาหรือผู้ใช้สามารถที่จะเลือกใช้ และเลือกเรียนได้ตามความต้องการหรือตามอรรถาศัย (learn on demand) เป็นการเพิ่มเติมความรู้นอกจากที่ผู้เรียนได้รับความรู้ในชั้นเรียนแล้ว นอกจากนี้ยังสามารถเข้าสู่เครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะทบทวนบทเรียนที่เรียนผ่านมาในชั้นเรียน หรือหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากนั้น ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาให้บริการสื่อสมัยใหม่ เช่น multimedia video disc และสื่ออื่น ๆ อีกทั้งยังมีบริการผลิตและพัฒนาสื่อการศึกษา บริการผลิตงานเทปเสียง วิดีทัศน์ งานกราฟิก งานผลิตเอกสารกลาง บริการผลิตหนังสือ งานนิทรรศการหมุนเวียนและงานคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

ปี พ.ศ. 2541 ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาได้นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติ มาใช้ในการบริหารจัดการและบริการ โดยได้จัดซื้อระบบห้องสมุดอัตโนมัติ VTLS (Virginia Technology

Library System) ซึ่งระบบดังกล่าวสามารถยืมคืนทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้สมาร์ตการ์ด และให้บริการสารสนเทศทันสมัยอื่น ๆ รวมไปถึงการสืบค้นฐานข้อมูลในระบบออนไลน์ (OPAC) โดยสามารถค้นหาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้

การให้บริการของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

บริการศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มีดังนี้

1. บริการสารสนเทศ

- 1.1 บริการยืม – คืนทรัพยากรสารสนเทศ
- 1.2 บริการสำรองสิ่งพิมพ์ และสื่อโสตทัศน
- 1.3 บริการจองหนังสือ
- 1.4 บริการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศใหม่
- 1.5 บริการยืมระหว่างห้องสมุด
- 1.6 บริการห้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 1.7 บริการนำชมและแนะนำการใช้ห้องสมุด
- 1.8 บริหารถ่ายสำเนาเอกสาร
- 1.9 บริการสารสนเทศทันสมัย

2. บริการด้านโสตทัศนศึกษา

- 2.1 บริการใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ
- 2.2 บริการการฝึกอบรมและแนะนำการใช้โสตทัศนอุปกรณ์
- 2.3 บริการเทปโทรทัศน์ และสื่อชนิดอื่น ๆ
- 2.4 บริการถ่ายทำวีดิทัศน์ สไลด์ ภาพนิ่ง ในงานกิจกรรมของมหาวิทยาลัยและเพื่อใช้

ประกอบการศึกษา

2.5 ผลิตโสตทัศนวัสดุประกอบการเรียนการสอน อาทิ แผ่นใส สไลด์ วีดิทัศน์ เทปเสียง สื่อมัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดนำเสนอผลงาน ผลิตโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

- 2.6 ผลิตสื่อมัลติมีเดียสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

3. บริการผลิตเอกสารกลาง

- 3.1 ผลิตสำเนาเอกสารประกอบการเรียนการสอน พิมพ์ข้อสอบ
- 3.2 ผลิตเอกสารเพื่อเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย
- 3.3 ประสานงานจัดจ้างโรงพิมพ์

สถานภาพของบุคลากร บุคลากรของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษาถือว่าเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัยและเป็นพนักงานของรัฐ ไม่เป็นข้าราชการ และไม่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานและประกันสังคม มีการสนับสนุนและมีสวัสดิการโดยรวมเทียบเท่าหรือไม่น้อยกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ แต่บางกรณีอาจมีข้อแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐอยู่บ้าง เช่น การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล เฉพาะพนักงานกับสามีหรือภรรยา และบุตรธิดา เท่านั้น ในส่วนของบิดา มารดาพนักงานไม่สามารถเบิกได้ สำหรับความก้าวหน้าในหน้าที่นั้นระเบียบของศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษายังไม่มีข้อกำหนดหรือระเบียบที่ชัดเจนแน่นอนแต่จะต้องดำเนินการ ร่างกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

การแบ่งกลุ่มสายพนักงานของมหาวิทยาลัยแบ่งออกเป็น 2 สาย คือ

1. สายปฏิบัติการวิชาชีพ และบริหารทั่วไป เช่น บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีการศึกษา ช่างเทคนิค เป็นต้น
 2. สายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ที่ได้รับการบรรจุเป็นพนักงานประจำ และนักวิจัย
- การประเมินผล**

จากปรัชญาของมหาวิทยาลัยในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลต้องมีการประเมินผลเพื่อก่อให้เกิดศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร และเพื่อเสริมสร้างมาตรฐานในการดำเนินงาน มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดมาตรการการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องตลอดอายุงาน

จากภาพรวมของการบริหารและจัดการศูนย์บรรณสารและสื่อศึกษาภายใต้กฎเกณฑ์และข้อบังคับของมหาวิทยาลัยที่เรียกว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีทั้งข้อเหมือนและข้อแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ประวัติความเป็นมา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ผ่านการพัฒนาและปรับสภาพเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและคล่องตัวในการบริหารงาน มาอย่างค่อเนื่อง นับย้อนไปเมื่อ 40 ปีก่อน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นเพียงวิทยาลัยเทคนิคธนบุรี ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาปรับสภาพเป็นสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตธนบุรี และกลายเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เช่นทุกวันนี้ ในการปรับเปลี่ยนสภาพของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีแต่ละครั้งนับเป็นขั้นตอน ที่ยุ่งยากและซับซ้อน ทุกครั้งจะต้องมีการร่าง พ.ร.บ. ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา แม้เป็นการดำเนินงานที่ยุ่งยากแต่ก็เป็นขั้นตอนที่ต้องทำเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้ก้าวหน้า และปัจจุบันมหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ก็ได้ปรับสภาพเพื่อเข้าสู่ระบบการบริหารงานในรูปแบบใหม่ คือ การเป็นมหาวิทยาลัยในการกำกับรัฐบาลอันเป็นวิถีทางที่นำไปสู่การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล โดยมีขั้นตอนดังนี้

21 กุมภาพันธ์ 2535 ร่าง พ.ร.บ. 16 ฉบับ ของ 16 มหาวิทยาลัยที่มีหลักการเดียวกัน ผ่านการรับหลักการ โดยที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา และผ่านการพิจารณาโดยคณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรม

20 มีนาคม 2535 ร่าง พ.ร.บ. ได้รับการเสนอเข้าสู่ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติแต่ไม่ได้รับการพิจารณา เนื่องจากอยู่ในวาระสุดท้ายของการประชุมและมีเวลาไม่เพียงพอที่จะพิจารณา

18 เมษายน 2539 คณะรัฐมนตรี ลงมติรับหลักการร่าง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจร.) และร่าง พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตรวจพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม

มหาวิทยาลัยได้เตรียมการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2535 โดยตั้งกลุ่มทำงานขึ้น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มบริหารวิชาการ
2. กลุ่มบริหารการเงินและทรัพย์สิน
3. กลุ่มบริการวิชาการ

โดยศึกษาระบบการทำงานและระเบียบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เพื่อใช้ในการร่างระเบียบต่าง ๆ ที่จะใช้กับ มหาวิทยาลัยในกำกับทั้งนี้ มีอาจารย์อาวุโสหลายท่านจากสจร. ที่มีส่วนร่วมในการร่าง พ.ร.บ. ของ สวทช. และได้ใช้ระเบียบของ สวทช. ในฐานะบุคลากรระดับบริหาร จึงทำให้คุ้นเคยกับระบบงานของหน่วยงานของรัฐ ที่ไม่ใช่ส่วนราชการ มหาวิทยาลัยได้เตรียมการทำผังการบริหารองค์กรที่มีลักษณะรวมศูนย์ (centralized) โดยเชิญคณาธิการบดีจาก Michigan State University ซึ่งมีรูปแบบเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับเช่นเดียวกันนี้มาถ่ายทอดระบบการบริหารและผังการบริหารงานให้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐใช้งบประมาณของรัฐและใช้ระบบราชการในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งเน้นการสอนควบคู่กับการวิจัย บุคลากรเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัย ไม่เป็นข้าราชการ ในระยะเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงระบบนี้ผู้ที่ประสงค์จะเป็นข้าราชการต่อไปก็สามารถเป็นต่อไปได้จนเกษียณอายุราชการ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2544)

วันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา การใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวส่งผลให้สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีออกจากสภาพสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลที่บริหารงานโดยมีกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ

ราชการที่มีกระบวนการและขั้นตอนมากมายเช่นเดียวกับระบบราชการของหน่วยราชการทั่วประเทศมาสู่ระบบการบริหารงานของตนเองที่สามารถกำกั้นนโยบายและตรวจสอบการดำเนินงานโดยรัฐบาลผ่านทบวงมหาวิทยาลัยพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีก็ได้เปลี่ยนแปลงชื่อเรียกเป็น "มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี" ที่มีแนวทางในการพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่เส้นทางของมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำในระดับภูมิภาคเอเชีย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา (สูงกว่าปริญญาตรี) ในสาขาเทคโนโลยี ดำเนินการวิจัยในเทคโนโลยีขั้นสูง ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและธุรกิจไปสู่ภาคเอกชนและบริการทางวิชาการต่อสังคมและชุมชนภายใต้ปรัชญาการศึกษา (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นทั้งส่วนการศึกษาและส่วนอุตสาหกรรม ผลิตบัณฑิตและทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและคุณธรรม ทำงานวิจัยพัฒนาและให้บริการวิชาการเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต) พัฒนาการกว่าสามสิบแปดปีนับแต่เริ่มให้การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงภายใต้ชื่อวิทยาลัยเทคนิคธนบุรีมาสู่การผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาทั้งปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยเชิญพระนามพระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทยคือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มาเป็นชื่อของมหาวิทยาลัย

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุดตั้งขึ้นพร้อมกับวิทยาลัยเทคนิคธนบุรี นับแต่ปี พ.ศ. 2504 โดยในระยะแรกเป็นหน่วยงานหนึ่งของกองบริการการศึกษา ปัจจุบันเป็นหน่วยงานอิสระมีสถานภาพเทียบเท่าคณะ แบ่งงานหลักออกเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการ
2. ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรและระบบสารสนเทศ
3. ฝ่ายบริการ
4. ฝ่ายสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ประวัติความเป็นมา

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเกิดขึ้นจากการเรียกร้องของประชาชนชาวจังหวัดเชียงราย ที่ปรารถนาให้มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นในจังหวัด เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานแห่งความจงรักภักดีของปวงชนชาวไทยที่มีต่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้ทรงมีพระคุณอันประเสริฐต่อจังหวัดเชียงรายและประชาชนผู้ด้อยโอกาส อีกทั้งยังมุ่งหมายให้เกิดสถาบันระดับอุดมศึกษาขึ้นเพื่อสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางสังคมและเขตภาคเหนือตอนบน รวมทั้งมุ่งเน้นให้มี

สถาบันการศึกษาชั้นสูงที่จะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาความรู้ของกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน เพื่อตอบสนองเจตนารมณ์ดังกล่าวรัฐบาลมีมติให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นที่จังหวัดเชียงราย โดยมอบหมายให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงขึ้น ในที่สุดได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง “มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง” ขึ้นดังปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา วันที่ 25 กันยายน 2541 โดยให้มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการ (มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงมีที่ตั้งอยู่บริเวณ คอยแถม อ.เมือง จ.เชียงราย บนพื้นที่ ประมาณ 5,000 ไร่ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เพื่อการพัฒนาที่ตำบลจอมหมอกแก้ว อ.แม่ลาว จ.เชียงราย ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 2,500 ไร่ ที่ดินทั้งหมดนี้ทางจังหวัดเชียงราย ได้ให้ความร่วมมือในการจัดหา โดยประชาชนชาวจังหวัดเชียงรายได้พร้อมใจกันร่วมบริจาคที่ดินเพื่อการจัดตั้งมหาวิทยาลัยด้วยและในปีพุทธศักราช 2541 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้รับพระราชทานที่ดินจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บริเวณไร่มอนดินแดง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย อีกประมาณ 700 ไร่

วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้รับการสถาปนาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงที่จะสืบสานพระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. เพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศที่จะผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ของชาติ
 2. เพื่อตอบสนองความต้องการ การศึกษาระดับสูงของประชาชนในภาคเหนือตอนบน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศในอนุภาคลุ่มน้ำโขง
 3. เพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ
- ปณิธาน**

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับอุดมศึกษาตอนบน และเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำประเทศ มีความมุ่งมั่นในอันที่จะสืบสานพระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อการปลูกป่า สร้างคน ด้วยการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ฝึกฝนในการฝึกฝนตนเพื่อความรู้ทางวิชาการการประยุกต์ เผยแพร่ร่วมทั้งการศึกษาวิจัย การสอน การให้บริการทางสังคม ตลอดจนการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างสอดคล้องกับทิศทางของประชามนานาชาติโดยยึดมั่นในคุณธรรมและเอกลักษณ์ของชาติไทยนอกจากนี้ยังเป็นศูนย์

รวมของชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและกระจายความเสมอภาคทางการศึกษาไปสู่ภูมิภาคในทิศทางที่พึงประสงค์

ภารกิจ

1. พัฒนาและผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ
2. แสวงหาองค์ความรู้ใหม่
3. สร้างสรรค์ความสัมพันธ์และนำความรู้สู่ปวงชน
4. สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
5. พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน
6. ปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยี
7. เป็นชุมชนปัญญาทางความคิดให้แก่ชุมชน

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเปิดดำเนินการพร้อมกับ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเมื่อเดือนมิถุนายน 2542 โดยใช้อาคารส่วนหนึ่งของโรงเรียนเทศบาล 6 อ.เมือง จ.เชียงราย เป็นที่ทำการชั่วคราวและได้ย้ายมายัง อาคาร 3 (อาคารส่วนหน้า) มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง เลขที่ 333 หมู่ 1 ต.ท่าสุต อ.เมือง จ.เชียงราย 57100 ซึ่งเป็นที่ทำการชั่วคราวของ ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา ณ ปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545)

ลักษณะการบริหารจัดการของทั้ง 4 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มีความคล้ายคลึงกัน โดยยึดถือแนวปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก

การบริหารงานของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2544, หน้า 5) ให้ความหมายของ ห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดมหาวิทยาลัยว่าเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษาระดับอุดมศึกษา คุณภาพของห้องสมุดจะถือเป็นเครื่องกำหนดคุณภาพทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย เป็นเครื่องมือ ในการเรียนการสอนการค้นคว้าวิจัย เป็นแหล่งเพิ่มพูนความรู้ของตนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อ เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพในอนาคต เป็นแหล่งการค้นคว้าวิจัยของนิสิต นักศึกษา อาจารย์และนักวิจัย

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2538, หน้า 18) ให้ความหมายของห้องสมุดวิทยาลัยและห้องสมุดมหาวิทยาลัยว่าเป็นแหล่งที่มุ่งส่งเสริม

สถาบันอุดมศึกษาของตนให้ดำเนินการสอน การวิจัย บริการทางวิชาการ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ไปสู่จุดหมายปลายทางที่วางไว้ วัสดุห้องสมุดตลอดจนบริการต่าง ๆ ที่ให้แก่อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในสถาบันอุดมศึกษาเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดของวิทยาลัยและห้องสมุดของมหาวิทยาลัยที่เป็นของรัฐบาลหรือเอกชน

วณิ ฐานวงศ์สานติ (2543, หน้า 13) กล่าวว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยถูกกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมการเรียน การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการแก่สังคมตามนโยบายหลักของแต่ละสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพ

สายสุดา คชเสนี (2530, หน้า 2) กล่าวว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัย หมายถึง ห้องสมุดสถาบันการศึกษาชั้นสูงระดับมหาวิทยาลัย หรือ ห้องสมุดสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น และมีระบุในกฎหมายว่ามีสถานะเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะต้องมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษา เป็นเครื่องมือการสอนสมัยใหม่ และการค้นคว้าวิจัยในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2542, หน้า 20) ให้ความหมายของห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยไว้ว่า ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีวัตถุประสงค์คล้ายกับห้องสมุดโรงเรียน คือเป็นศูนย์กลางทางวิชาการ อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพียงแต่อยู่ในสถาบันที่จัดการศึกษาสูงกว่า จึงเน้นที่การให้บริการสารสนเทศในระดับสูงครอบคลุมสาขาวิชาที่สถาบันต้นสังกัดเปิดทำการสอนและวิจัย ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจัดเก็บและให้บริการสิ่งพิมพ์ประเภทวารสารวิชาการระดับสูงและรายงานทางวิชาการมากเป็นพิเศษ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการค้นคว้าและวิจัยของนักศึกษาและคณาจารย์

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัย หมายถึง หน่วยสนับสนุนทางวิชาการ ซึ่งเป็นแหล่งจัดเก็บ จัดระบบ รวบรวม รักษาและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ ของสถาบันที่มีการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ นโยบายของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และหลักสูตรของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ

การบริหารงานห้องสมุด

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2522, หน้า 8) ให้ความหมายของการบริหารงานห้องสมุดว่า การบริหารงานห้องสมุด หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ในงานของห้องสมุดดำเนินไป โดยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ อันเป็นหน้าที่ของห้องสมุด แต่ละประเภท ๆ ไป โดยมีการกำหนดแผนนโยบาย วางรูปงาน และหาวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการเลือกหาหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

มาไว้ในห้องสมุด เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ดำเนินไปด้วยดี ตามกำลังของงบประมาณที่ได้จัดสรรแล้ว

พิม (Pymm, 2000, p. 7) กล่าวว่า ผู้บริหารห้องสมุดต้องเข้าใจในการจัดการดูแลทรัพยากร อันประกอบด้วย มนุษย์ ทุน ข่าวสารและเทคโนโลยีพื้นฐานในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารต้องดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. การวางแผน
2. การจัดระบบ
3. การชี้แนะ แนะนำ
4. การควบคุมดูแล

เรังกานาธาน (Ranganathan, 1993, p. 25) กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการบริหาร โดยเฉพาะการบริหารงานห้องสมุด คือ การวางแผน การวางแผนที่ดีจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีตามมา การวางแผนเป็นขั้นตอนแรกในการบริหารงานห้องสมุด

วณิฐา ปณวงค์สานติ (2543, หน้า 39) กล่าวว่า การบริหารงานห้องสมุด เป็นการนำเทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาดำเนินการจัดการทรัพยากร วิเคราะห์ทรัพยากร จัดการบริการด้วยวิธีระบบรุกแทนระบบรับ โดยให้ทรัพยากรถึงผู้ใช้ด้วยการสร้างคลังข้อมูลหรือฐานข้อมูลทุกรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นการสนองความต้องการได้ตรงตามวัตถุประสงค์

สายสุดา คชเสนี (2530, หน้า 28) กล่าวว่า การบริหารงานห้องสมุด หมายถึง การดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดเจ้าหน้าที่ การประสานงาน และการควบคุม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนด

งานบริหารห้องสมุดแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ (สายสุดา คชเสนี, 2530, หน้า 2)

1. งานธุรการ
2. งานเทคนิคเฉพาะห้องสมุด
3. งานบริการ
4. งานวางแผน ทำโครงการ วางนโยบาย และควบคุมการทำงาน

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2522, หน้า 13) ได้เสนอลักษณะองค์ประกอบในการบริหารห้องสมุดว่ามี 4 ด้าน คือ

1. เงิน
2. ตัวบุคคลผู้ทำงาน
3. สถานที่

4. หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และโสตทัศนูปกรณ์

ในปัจจุบันควรที่จะเพิ่มองค์ประกอบในการบริหารงานห้องสมุดอีก คือ ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

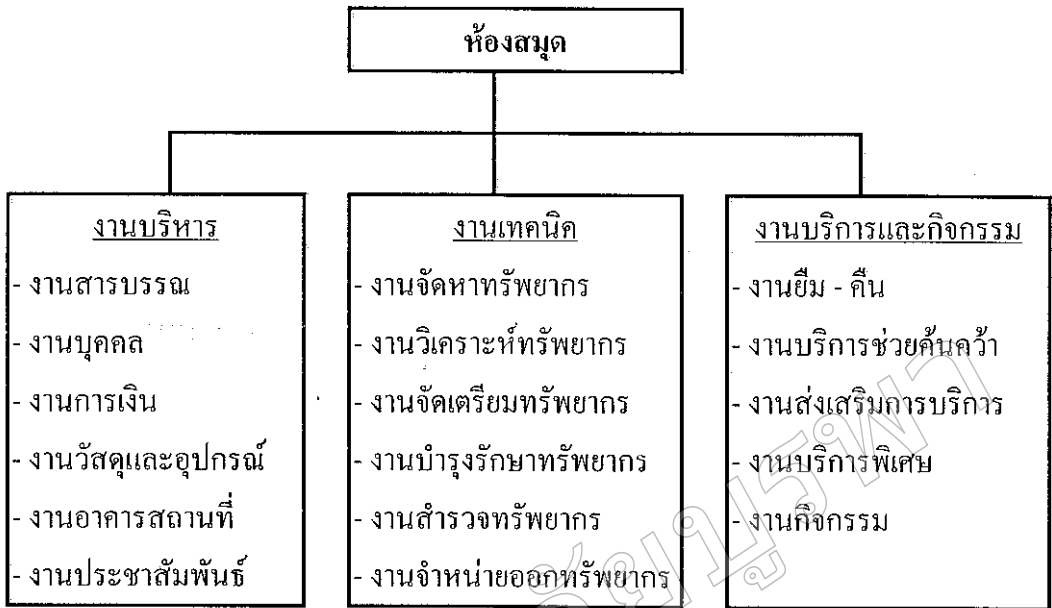
ระบบการบริหารงานห้องสมุดตามทศนะของวาณี ฐานวงศ์สานติ (2543, หน้า 23) มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ ห้องสมุดทั่ว ๆ ไปจะกำหนดวัตถุประสงค์หลัก คือ กำหนดการดำเนินงานตามหน้าที่เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับประโยชน์ในเรื่องการศึกษาค้นคว้า หาความรู้ เรื่องข้อมูลข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนการสืบค้นฐานข้อมูลทุกประเภท และการสนองความพึงพอใจแก่ผู้ใช้บริการ เป็นการส่งเสริมการอ่านและรู้จักการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและห้องสมุดที่มีสาขาย่อย ระบบงานจะมีวัตถุประสงค์ 2 ประเภท คือ สำนักหอสมุดกลางจะมีวัตถุประสงค์หลักดังกล่าวข้างต้น ส่วนห้องสมุดคณะหรือห้องสมุดสาขาจะมีวัตถุประสงค์ย่อยเฉพาะเจาะจงด้านเนื้อหาของสารสนเทศและการบริการ

2. โครงสร้างระบบ ต้องกำหนดนโยบายโครงสร้างรวมให้ชัดเจนโดยแยกงานแต่ละประเภทเป็นระบบงานย่อย และต้องจัดระบบโครงสร้างของวัตถุประสงค์ย่อยหรือห้องสมุดสาขาให้สอดคล้องกับโครงสร้างของวัตถุประสงค์หลัก หรือสำนักหอสมุดกลางด้วย แม้การดำเนินงานจะเป็นอิสระ แต่โครงสร้างของระบบงานต้องสัมพันธ์กัน

ระบบงานหลักของห้องสมุด ส่วนมากจะแบ่งเป็น 3 งาน คือ งานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ บางแห่งจะรวมงานกิจกรรมไว้กับงานบริการ ในแต่ละงานจะมีระบบงานย่อยที่สัมพันธ์กัน ดังแผนภูมิ

ภาพที่ 1 ระบบงานห้องสมุดมหาวิทยาลัย

3. ความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน โครงสร้างระบบหลัก คือ งานบริหาร

งานเทคนิค งานบริการ และกิจกรรมต้องสัมพันธ์ในทำนองเดียวกันระบบงานย่อยของแต่ละงานหลักต้องสัมพันธ์กันเนื่องจากลักษณะของงาน ต้องเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานหลักดำเนินไปได้อย่างราบรื่น โดยเฉพาะงานห้องสมุดต้องสัมพันธ์กับทุกงาน การแบ่งระบบงานของหน่วยงานย่อย จึงต้องคำนึงถึงลักษณะงานแต่ละประเภทด้วย

4. ลักษณะความสัมพันธ์ของระบบภายในและระบบอื่น ๆ นอกจากระบบงานภายในที่ต้องคำนึงถึงลักษณะของงานที่ต้องสัมพันธ์กันและต้องประสานกันให้สอดคล้องเพื่อการดำเนินงานที่ราบรื่น ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกที่เป็นระบบเดียวกัน หรือหน่วยงานระบบอื่น ๆ ห้องสมุดต้องจัดระบบให้สอดคล้องไม่เกิดความขัดแย้ง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานได้ สำหรับหน่วยงานนอกนั้นจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อผลประโยชน์ในการดำเนินงานให้ได้ข้อมูลและได้รับการสนับสนุนกิจกรรมของห้องสมุดเป็นครั้งคราว

5. คุณภาพของระบบการบริหารงานนั้น ห้องสมุดต้องปรับปรุงคุณภาพของระบบงานหลักและระบบงานย่อยให้พัฒนามีคุณภาพเสมอ เพื่อการดำเนินงานที่ได้ประสิทธิผลเป็นที่พอใจ ห้องสมุดต้องปรับปรุงคุณภาพของงานที่ปฏิบัติไปแล้วทุกงาน เช่น งานบริการต้องให้ผู้ใช้บริการได้รับความสำเร็จ ความสะดวกรวดเร็ว หรืองานประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นระบบงานย่อยของงานบริหารต้องศึกษาวิจัยผลการปฏิบัติงานไปแล้ว เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับแก้พัฒนาให้งานดีขึ้น ถ้าพบปัญหาว่าระบบย่อยไม่สัมพันธ์กับงานหลักก็ควรต้องปรับเปลี่ยนได้ ห้องสมุดบางแห่งจัดให้

งานประชาสัมพันธ์ขึ้นต่องานบริหารแทนทั้งนี้ต้องพิจารณาความเหมาะสม และความสะดวกของห้องสมุด

ระบบการบริหารงานห้องสมุดมหาวิทยาลัย

มีการจัดระบบบริหารงานออกเป็น 2 ระบบ คือ

1. ระบบบริหารงานแบบรวมอำนาจ (centralization) คือ การมีหอสมุดกลางซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน และมีห้องสมุดคณะอยู่ในสังกัด การบริหารงานแบบรวมอำนาจที่นิยมใช้กันมีอยู่ 2 แบบ ได้แก่

1.1 การรวมอำนาจการบริหารไว้ที่ศูนย์กลาง (administrative centralization) คือ หอสมุดกลางเป็นศูนย์กลางในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ การทำบัตรรายการ การจัดหมวดหมู่หนังสือและสื่ออื่น ๆ และเตรียมออกให้บริการแก่ห้องสมุดทุกแห่งของมหาวิทยาลัย ห้องสมุดเหล่านั้นจะทำหน้าที่เพียงให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด โดยทางหอสมุดกลางจะควบคุมงานด้านสิ่งพิมพ์ งานด้านเทคนิค และงานบริหารงานบุคคล

1.2 การรวมทุกอย่างไว้ในอาคาร (physical centralization) คือการจัดรวมหนังสือ วัสดุ งานเทคนิคและงานบริการไว้ที่ห้องสมุดกลางเพียงแห่งเดียว การจัดแบบนี้ห้องสมุดจะต้องมีขนาดใหญ่มากจึงจะให้บริการทุกด้านแก่ผู้ใช้ได้

2. ระบบบริหารงานแบบกระจายอำนาจ (decentralization) คือทั้งห้องสมุดกลางและห้องสมุดอื่น ๆ ต่างมีอำนาจในการดำเนินงานอย่างอิสระไม่เกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด

การบริหารงานแบบนี้จัดได้อีกแบบหนึ่ง คือ แบบกระจายอำนาจชนิดประสานงานกัน (co-ordinated decentralization) คือ ห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะต่างก็มีหน้าที่การเงินเป็นของตนเองในการดำเนินงานตามลำพัง แต่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดในด้านต่าง ๆ

การบริหารงานห้องสมุด แบ่งการบริหารงานออกเป็น

1. การบริหารงานบุคลากร
2. การบริหารงบประมาณ

สายสุดา คชเสนี (2530, หน้า 99) การบริหารงานบุคคลเป็นเสมือนโครงสร้างในการจัดตำแหน่งของบุคคล รูปแบบองค์กรการบริหารงานบุคคลของห้องสมุดมักจัดเป็นในแบบผู้บัญชาการ คือ กำหนดความรับผิดชอบในการบริหารงานให้กับผู้บัญชาการเพียงคนเดียว ยกเว้นห้องสมุดบางแห่งที่มีขนาดใหญ่จริง ๆ ซึ่งจะจัดตั้งหน่วยงานบริหารงานบุคคลขึ้นโดยเฉพาะและอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้บัญชาการห้องสมุด

การบริหารงานบุคคล (วาณี ฐาปนวงศ์สานติ, 2543, หน้า 63) เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากการวางแผน การสรรหา การคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้าทำงานในตำแหน่งที่ถูกต้อง ให้การฝึกอบรม ซึ่งบุคลากรของห้องสมุดมี 2 ประเภท คือ บุคลากรที่มีวุฒिवิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ ผู้บริหารระดับหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ และบุคลากรที่ไม่มีวุฒिवิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ งานธุรการ งานโสตทัศนูปกรณ์ งานทางด้านเทคโนโลยี

รูปแบบการบริหารงานบุคคลของห้องสมุดคงยึดหลักการบริหารงานบุคคลเช่นเดียวกับหน่วยงานต่าง ๆ

วาณี ฐาปนวงศ์สานติ (2543, หน้า 104) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณของห้องสมุดมี 2 ประเภท คือ งบประมาณแผ่นดินและงบรายได้ นโยบายการบริหารงบประมาณของห้องสมุดต้องคำนึงตามระบบขั้นตอนการบริหารงาน โดยมีเงินเป็นเครื่องมือให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้บริหารต้องรู้จักวิธีการตั้งงบประมาณ และวางแผนการใช้จัดสรรงบประมาณ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและถูกต้องตามระเบียบ ตามกำหนดเวลาไม่ให้เกิดความเสียหาย

การบริหารงบประมาณห้องสมุด เป็นการกำหนดงบประมาณรายจ่ายที่ห้องสมุดจำเป็นต้องใช้ในปีหนึ่ง ๆ ในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามโครงการที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (สายสุดา คชเสนี, 2530, หน้า 99) คือ

1. การจัดเตรียม
2. การอนุมัติ
3. การบริหาร

การบริหารงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยในปัจจุบันห้องสมุดจำนวนมากมีการบริหารงานที่เน้นไปที่การกระจายอำนาจ ซึ่งต่างจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยในอดีตที่มักเป็นการรวมอำนาจ อาจเนื่องมาจากการที่มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีห้องสมุดสาขาย่อยของตนเอง เช่น ห้องสมุดคณะ ห้องสมุดวิทยาเขต เป็นต้น การบริหารงานของห้องสมุดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป

สรุปได้ว่าการบริหารงานห้องสมุดต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างมาเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน เพื่อบรรลุตามนโยบายที่วางไว้ได้ และสอดคล้องกับแนวทางของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดอยู่ โดยที่ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจหลักการบริหารงาน รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ อันประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรเงิน ทรัพยากรสารสนเทศ ฯลฯ การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานในทุกองค์กรรวมทั้งห้องสมุดด้วย การวางแผนที่ดีนำ

ไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีตามมา วัตถุประสงค์หลักของการบริหารงานห้องสมุด คือ การบริการแก่ผู้ใช้ ให้ผู้ใช้ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด จึงจะถือว่าการบริหารงานห้องสมุดประสบความสำเร็จ

การบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเมื่อเปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับห้องสมุดภายหลังการเปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ห้องสมุดหรือที่ปัจจุบันมักนิยมเรียกว่า สำนักวิทยบริการ หรือ ศูนย์วิทยบริการของมหาวิทยาลัย เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัย มีส่วนได้รับผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของมหาวิทยาลัยด้วย หากมหาวิทยาลัยจะเปลี่ยนแปลงสถานภาพจากส่วนราชการมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ซึ่งส่งผลกระทบดังต่อไปนี้ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2543, หน้า 73)

1. งบประมาณและการเงินของห้องสมุด มหาวิทยาลัยอาจจะใช้ระบบการให้งบประมาณแก่ห้องสมุดเป็นก้อนรวมเป็นประจำทุกปี เช่นเดียวกับที่มหาวิทยาลัยได้รับจากรัฐบาลก็ได้ ขึ้นอยู่กับนโยบายและวิธีการของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเองว่าจะกำหนดแบบใด ซึ่งอาจหมายรวมถึงเงินเดือนค่าจ้าง ตั้งแต่หัวหน้าห้องสมุดไปจนถึงพนักงาน ลูกจ้างตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งหมด หากเป็นเช่นนั้นผู้บริหารห้องสมุดต้องกำหนดนโยบายและบริหารจัดการการเงินและงบประมาณในขอบเขตที่กว้างกว่าเดิมที่เน้นลงไปที่การพัฒนากระบวนการของห้องสมุดเท่านั้นเป็นหลัก

2. ตำแหน่งฐานะเงินเดือน และค่าตอบแทนบุคลากรของห้องสมุดจะต้องเปลี่ยนไป ความเป็นข้าราชการจะไม่มีอยู่ต่อไป เช่นเดียวกับอาจารย์ผู้สอน ฐานะ ตำแหน่ง เงินเดือน และค่าตอบแทนสามารถกำหนดเองโดยมหาวิทยาลัย ไม่เหมือนเป็นข้าราชการ ซึ่งประเด็นนี้บุคลากรของห้องสมุดสามารถมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดสิ่งเหล่านั้นได้

3. การบริหารบุคลากรของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจำเป็นต้องได้รับการประเมินอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาบุคลากร ซึ่งผลจากการประเมินจะนำไปใช้ ดังนี้

- 3.1 เพื่อรับเข้าทำงาน (ประเมินผลการทดลองงาน , เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง)
- 3.2 เพื่อการพิจารณาความดีความชอบ (เลื่อนขั้นเงินเดือน , ให้รางวัลประจำปี)
- 3.3 เพื่อการพัฒนาบุคลากร (การจัดเข้าศึกษา , อบรม , ดูงาน , เปลี่ยนย้ายตำแหน่ง)
- 3.4 เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน
- 3.5 เพื่อแก้ไขปัญหาผู้ที่ไม่ประสิทธิภาพและไม่สามารถพัฒนาได้ (ออกจางาน)

4. การดำเนินงานของห้องสมุดเองโดยเฉพาะด้านการพัฒนาทรัพยากรและการบริการสามารถกำหนดระเบียบเองได้ หรือตามระเบียบหลักของมหาวิทยาลัย คือ ไม่ต้องทำตามระเบียบราชการเรื่องการจัดซื้อ จัดหา จัดจ้างต่าง ๆ ซึ่งคงทำให้เกิดความสะดวคล่องตัวมากขึ้น

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเมื่อเปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผู้บริหารห้องสมุดต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารห้องสมุดให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐที่ลดน้อยลง แต่ห้องสมุดได้รับความอิสระมากขึ้นในการบริหารจัดการ การพัฒนาทรัพยากรสามารถทำได้สะดวกมากขึ้น การบริหารงานบุคคลเน้นที่การประเมินผลจากประสิทธิภาพการทำงานโดยเน้นความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

การหารายได้ให้ห้องสมุดเมื่อเข้าสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

เมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกกรอบราชการ ห้องสมุดจำเป็นที่จะต้องพึ่งตนเองมากขึ้น การหารายได้เข้าสู่ห้องสมุดเป็นเรื่องหนึ่ง que ผู้บริหารจะต้องวางแผนงานอย่างดี โดยอาจคิดบริการใหม่ ๆ ที่สนองตอบความต้องการของผู้ใช้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถเก็บค่าบริการอันจะนำมาซึ่งรายได้เข้าสู่ห้องสมุด ทั้งนี้ห้องสมุดจัดบริการเหล่านี้แก่ทั้งสมาชิกของห้องสมุด สมาชิกสมทบ ตลอดจนบุคคลทั่วไป บริการที่ห้องสมุดอาจจัดให้แก่ผู้ใช้โดยเก็บค่าบริการ ได้แก่

1. บริการฝึกอบรม
2. บริการให้เช่าสถานที่จัดกิจกรรม
3. บริการสืบค้นสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้บริการ
4. ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. บริการแปลเอกสาร
6. บริการทำสาระสังเขป
7. บริการรวบรวมบรรณานุกรม
8. บริการเข้าปก เย็บเล่ม
9. บริการอินเทอร์เน็ต
10. ผลิตภัณฑ์การเรียนการสอน
11. บริการผลิตสื่อโสตทัศนวัสดุ
12. บริการห้องอัดเสียง
13. บริการพัฒนาเว็บเพจ
14. บริการสั่งซื้อวัสดุสารสนเทศ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการหารายได้เข้าสู่ห้องสมุดโดยคิดค่าบริการในบริการบางอย่าง เป็นทางเลือกหนึ่งที่ห้องสมุดอาจจำเป็นต้องทำเมื่อมหาวิทยาลัยก้าวสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของ รัฐบาล รูปแบบการบริการจำเป็นที่จะต้องปรับโครงสร้างใหม่ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้อง แสวงหาเทคโนโลยีและเพิ่มบริการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงและนำความสะดวกสบายมาให้แก่ ผู้ใช้บริการ ซึ่งคงยึดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเมื่อเข้าสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

เมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการเข้าสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยทุกแห่งให้ความสำคัญ รวมทั้งห้องสมุดซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยด้วย ในปัจจุบันความร่วมมือระหว่างห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ของรัฐกำลังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกระบบความร่วมมือระหว่าง ห้องสมุดจำเป็นที่จะต้องเพิ่มขึ้นและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่มหาวิทยาลัยได้ งบประมาณที่จำกัดจากภาครัฐบาล มหาวิทยาลัยต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ห้องสมุดจึงอาจได้รับ งบประมาณลดลงความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้ห้องสมุดประหยัด งบประมาณจำนวนมหาศาลได้

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในด้าน ต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อประหยัดงบประมาณ และลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ความร่วมมือนี้ได้ พัฒนาจากระบบมีมาสู่ระบบอัตโนมัติ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยในการจัดเก็บข้อมูล ทรัพยากรสารสนเทศเป็นฐานข้อมูลมีความพยายามที่จะรวบรวมและเผยแพร่ฐานข้อมูลที่หน่วยงาน ต่าง ๆ พัฒนาขึ้น เพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน (ฉันทมา ศิริมงคล, 2545) ในปัจจุบันห้องสมุดไม่สามารถที่จะอยู่โดยลำพังได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ความร่วมมือ ระหว่างห้องสมุดอาจทำได้ในลักษณะของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ระบบเครือข่ายห้องสมุด (สมพิศ กุศรีพิทักษ์, 2539, หน้า 89) คือ การดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างห้องสมุด เพื่อเชื่อมโยงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีโทรคมนาคมเป็น เครื่องมือในการปฏิบัติงานในลักษณะของเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการสารสนเทศ แก่ผู้ใช้ให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั้งที่มีความร่วมมือกันดำเนินการจัดระบบให้ สามารถถ่ายเทแลกเปลี่ยนสารสนเทศซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการแบ่งปันทรัพยากร ของแต่ละห้องสมุด หรือในการปฏิบัติงานร่วมกันมิให้เกิดการซ้ำซ้อนและสูญเปล่า

ในปัจจุบันระบบเครือข่ายหรือความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่สำคัญและมีการดำเนินงานอย่างจริงจังและยังคงดำเนินต่อไปเมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ มีดังนี้

1. โครงการพัฒนาเครือข่ายระบบห้องสมุดในประเทศไทย (Thai Library Integrated System (ThaiLIS)) โครงการพัฒนาเครือข่ายระบบห้องสมุดในประเทศไทย เป็นการดำเนินการเชื่อมโยง เครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนกลาง (Thai Library Network - Metropolitan : Thailinet) เครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค (Provincial University Library Network : Pulinet) และสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เข้าด้วยกันบนเครือข่าย UniNet เพื่อประโยชน์ในการขยายเครือข่ายห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ และห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ในอนาคต ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของห้องสมุดอุดมศึกษาและเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ตามนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการทบวงมหาวิทยาลัย โดยนำระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้งาน ห้องสมุดพัฒนาให้เป็นระบบอัตโนมัติ (automated library system) สร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพื่อให้การจัดบริการสารสนเทศมีความครบถ้วนสมบูรณ์และรวดเร็วยิ่งขึ้น เกิดระบบการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในสังกัดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงเครือข่าย ห้องสมุดและฐานข้อมูลที่มีประโยชน์จากต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ใน ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (Uninet, 2545) ในปัจจุบันมีความร่วมมือในการจัดซื้อฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกัน คือ ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดซื้อฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ 24 แห่ง เพื่อให้สมาชิกสามารถเข้าถึงค้นฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งมี 5 ฐานด้วยกันคือ DAO , ERIC , MEDLINE , IEEE และ ABI / INFORM ซึ่งในอนาคตเมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกกระบวนการความร่วมมือในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศคาดว่าจะเพิ่มมากขึ้น

โครงการที่อยู่ภายใต้ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในระบบเครือข่าย ThaiLIS เช่น โครงการศึกษาการพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติสำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เป็นโครงการที่สำรวจระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่มีการใช้ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยประเทศไทยเพื่อหาคุณลักษณะของโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย เพื่อใช้ร่วมกันในทุกห้องสมุด โครงการสร้างฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (union catalog) ได้ โดยในแต่ละห้องสมุดต้องมีความร่วมมือกันในการจัดทำฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (union catalog) จะช่วยให้ห้องสมุดสมาชิกสามารถค้นข้อมูลบรรณานุกรมของทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดต่าง ๆ โดยป้อนคำสั่งเพียงครั้งเดียว โครงการเชื่อมโยงการสืบค้นข้อมูลสาระสังเขป

วิทยานิพนธ์ด้วยโปรแกรม Thai Academic Libraries Search Engine โครงการฝึกอบรมการสร้างฐานข้อมูลสาระสังเขปวิทยานิพนธ์ที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลบรรณานุกรม เป็นต้น

2. การยืมระหว่างห้องสมุด การยืมระหว่างห้องสมุดเป็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันกำลังดำเนินการอยู่อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกกระบวนการยืมระหว่างห้องสมุดยังคงต้องดำเนินต่อไป

นายกา เดิซุนทด (2540, หน้า 2) กล่าวว่า การยืมระหว่างห้องสมุด คือ การร่วมมือระหว่างห้องสมุดต่าง ๆ ที่ตกลงกันว่าจะดำเนินการติดต่อเพื่อขอยืมและให้ยืมต้นฉบับหรือทำสำเนาก็ได้

ทบวงมหาวิทยาลัย (2544) ให้ความหมายของการยืมระหว่างห้องสมุดว่าหมายถึง การที่ห้องสมุดหนึ่งขอยืมทรัพยากรสารสนเทศจากอีกห้องสมุดหนึ่งหรือการขอทำสำเนาทรัพยากรดังกล่าว รวมทั้งการขอใช้บริการสืบค้นและขอสำเนาผลการสืบค้นฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อประโยชน์ของห้องสมุดผู้ขอหรือสมาชิกของห้องสมุดผู้ขอ

การยืมระหว่างห้องสมุดในประเทศไทยระยะแรกไม่มีระเบียบแบบแผนแน่นอน มักเป็นในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับบุคคล กล่าวคือผู้บริหารห้องสมุดติดต่อขอยืมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ก็มีการยืมเนื่องจากการดำเนินการติดต่อทางราชการ ในปี พ.ศ. 2510 การยืมระหว่างห้องสมุดในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Organization Mission = USOM) ให้เงินสนับสนุนแก่ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 10 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน เพื่อจัดหาหนังสือและนำหนังสือที่ได้มาทำสัปดาห์และให้มีการยืมระหว่างห้องสมุดได้โดยมีสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาโครงการทำสัปดาห์ทั้งหนังสือที่มีอยู่เดิมและหนังสือที่จัดหาเข้ามาใหม่ แต่ยังไม่ได้ตกลงกันว่าหนังสือและเอกสารชนิดใดจะให้ยืมระหว่างห้องสมุดได้บ้าง การยืมระหว่างห้องสมุดในระยะนั้นมีปัญหาพอสมควร ผู้บริหารห้องสมุดจึงได้มีความตกลงกันเพื่อหาแนวทางความร่วมมือในด้านต่าง ๆ นับแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึงปัจจุบัน (นายกา เดิซุนทด, 2540, หน้า 8-9) ให้ความร่วมมือเป็นรูปเป็นร่างขึ้น จนกระทั่งในปัจจุบันได้มีประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง ข้อตกลงว่าด้วยการบริการระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2544 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยืมระหว่างห้องสมุด

วัตถุประสงค์ของการยืมระหว่างห้องสมุด (ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) มีดังนี้

1. เพื่อการจัดหาและให้บริการทรัพยากรระหว่างห้องสมุดเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วกว้างขวาง และคุ้มค่า

2. เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เป็นการประหยัดงบประมาณของประเทศ โดยที่ห้องสมุดบางแห่งไม่จำเป็นต้องซื้อทรัพยากรที่มีผู้ใช้น้อย

สรุปได้ว่าการยืมระหว่างห้องสมุดเป็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่ปัจจุบันกำลังดำเนินอยู่และเมื่อมหาวิทยาลัยเข้าสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ การยืมระหว่างห้องสมุด ยังคงต้องดำเนินต่อไป โดยอาจมีการยืมสารสนเทศในทุกรูปแบบที่ห้องสมุดมีให้บริการ ตลอดจนให้ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการนี้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้เพื่อการประหยัดงบประมาณของห้องสมุดรวมทั้งเพื่อประหยัดเวลา และเพื่อความสะดวกของผู้ใช้บริการห้องสมุด

3. ความร่วมมือทางด้านการงานวารสาร

3.1 ความร่วมมือทางด้านการระบบเครือข่ายวารสาร Journal Link คือ โครงการที่ดำเนินตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย โดยประสานเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ากับความร่วมมือของบรรณารักษ์ เพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่จะให้ร่วมกันบริการความรู้ ข้อมูล ข่าวสารแก่สังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้บริการ และความประหยัดของประเทศชาติ สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ทำให้มีการตัดลดงบประมาณการจัดซื้อวารสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยลงอย่างมาก และเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วไม่มีแผนรองรับวิกฤตการณ์นี้มาก่อน การขาดฐานข้อมูลรวมที่เป็นครุฑนี้ชี้แหล่งวารสารที่เป็นปัจจุบันทำให้แต่ละห้องสมุดขาดทิศทางที่จะรักษารายชื่อวารสารอันเป็นส่วนรวมไว้ได้ ดังนั้นแม้เมื่อแต่ละห้องสมุดได้ลดรายการวารสารที่สั่งซื้อจากต่างประเทศให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ลดลงแล้วกลับพบว่ารายชื่อวารสารที่คงไว้ในแต่ละห้องสมุดกลับยังมีความซ้ำซ้อนกันอยู่มากและเล็กรับบางรายการจนกระทั่งไม่มีในห้องสมุดใดในประเทศไทยที่ประชุมคณบดีคณะวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยได้เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี ดังนั้นเมื่อเมษายน พ.ศ. 2541 จึงได้มอบหมายให้อาจารย์สุกัญญา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งได้ประสานงานกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 31 แห่ง และห้องสมุดสังกัดกระทรวงอีก 2 แห่ง แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหายั่งยืนร่วมกัน และแนวทางนั้นได้นำไปสู่โครงการ Journal Link การดำเนินงานของ Journal Link คือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างคุ้มค่าที่สุด โดยจัดทำโปรแกรมการจัดการไว้ในคอมพิวเตอร์แม่ข่ายซึ่งติดตั้งอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยบรรณารักษ์จากห้องสมุดต่าง ๆ ทั่วประเทศร่วมมือ

กันนำข้อมูลเข้าสู่ระบบกลาง ซึ่งผู้ใช้ทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างอิสระ ในเบื้องต้น Journal Link ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลวารสารจากโครงการ Union List of Serials in Thailand (UNIO) ของคณะทำงานรวบรวมรายชื่อวารสารในประเทศไทย ภายใต้ชื่อคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (KMUTT) ในฐานะศูนย์ประสานงานวารสารสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้นำข้อมูลวารสารสาขาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีจากห้องสมุดสมาชิกของศูนย์ประสานงานฯ ซึ่งปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เข้าในฐานข้อมูล Journal Link เป็นเบื้องต้น ข้อมูลจากแหล่งทั้งสองนับเป็นข้อมูลแรกเริ่มที่สำคัญอย่างยิ่งใน Journal Link จากนั้นบรรณารักษ์แต่ละห้องสมุดได้สมัครเป็นสมาชิกมาทาง อินเทอร์เน็ตแล้วเพิ่มเติมปรับปรุงแก้ไขข้อมูลวารสารของห้องสมุดตนเองใน Journal Link โดยผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ www.journalink.or.th ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างอิสระ ปัจจุบันฐานข้อมูลนี้กำลังขยายขนาดขึ้นและจำนวนสมาชิกก็เพิ่มขึ้นด้วยอย่างต่อเนื่อง

ขณะนี้ Journal Link กำลังดำเนินการพัฒนาฐานข้อมูลชี้แหล่งวารสาร และเป็นศูนย์สนับสนุนการให้บริการอย่างต่อเนื่องด้วยความร่วมมือของห้องสมุดสมาชิกและศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี (ศสท.สวทช.) โดยได้รับความสนับสนุนสถานที่ตั้งสำนักงานกลางจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และงบประมาณวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.) เพื่อศึกษา "การพัฒนาองค์กรและการจัดซื้อทรัพยากรในรูปภาคีความร่วมมือ" (Journal Link, 2545) ในปัจจุบัน Journal Link มีสมาชิกเป็นห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทยถึง 160 แห่ง

3.2 การบอกรับวารสารและวารสารอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกัน เป็นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดที่ปัจจุบันได้ดำเนินการแล้วและในอนาคตคาดว่าจะต้องเกิดความร่วมมือนี้เพิ่มขึ้น เนื่องจากในสภาพเศรษฐกิจด้อยห้องสมุดต้องอาศัยความร่วมมือในการบอกรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงวารสารภาษาต่างประเทศร่วมกัน ความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดเป็นการสร้างอำนาจการต่อรองกับผู้ขายหรือตัวแทนจำหน่าย

3.3 ความร่วมมือในการจัดทำบรรณานุกรมวารสาร คณะทำงานวารสารข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคได้มีแนวคิดศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการร่วมมือกันจัดทำบรรณานุกรมความวารสารภาษาไทยโดยใช้โปรแกรม Mini Micro CDS /ISIS ซึ่งได้มีการประชุมเพื่อกำหนดโครงสร้างการลงรายการบรรณานุกรมวารสารภาษาไทยตามที่คณะทำงานเทคโนโลยีสารสนเทศข่ายงานห้องสมุดส่วนภูมิภาคเสนอว่า คณะทำงานฝ่ายวารสารควรจะทำหลักเกณฑ์การลงรายการบรรณานุกรมวารสารเพื่อสะดวกในการปฏิบัติงานและสืบค้นสารสนเทศ อีกทั้งยังลดความซ้ำซ้อนประหยัดงบประมาณ ประหยัดบุคลากรของห้องสมุด ซึ่งโครงการนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการ

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การทำบรรณานุกรมด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ยังเป็นการทำงานที่ต่างคนต่างทำไม่ได้ใช้มาตรฐานเดียวกัน นอกจากนั้นยังใช้โปรแกรมในการจัดทำต่างระบบกันอีกด้วย อาจจะเป็นเพราะยังขาดมาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมด้วยคอมพิวเตอร์ ดังนั้นหากทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดทำมาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมเช่นเดียวกับ “มาตรฐานการลงรายการหนังสือ” (union catalog) ซึ่งสำเร็จเมื่อเดือนมิถุนายน 2536 ไปแล้วอาจทำให้ความร่วมมือในการจัดทำบรรณานุกรมประสบความสำเร็จได้ ซึ่งในปัจจุบันความร่วมมือในการจัดทำบรรณานุกรมเป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันหลายแห่งกำลังร่วมมือกันจัดทำ เช่นกลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐมีโครงการความร่วมมือในการจัดทำบรรณานุกรมชื่อว่า “โครงการการจัดทำบรรณานุกรมภาษาไทยระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา” ส่วนกลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชนก็เริ่มเกิดความร่วมมือในการจัดทำบรรณานุกรมเช่นกัน และกลุ่มที่มีความร่วมมือในการจัดทำบรรณานุกรมเป็นรูปธรรมเด่นชัดมากที่สุดคือกลุ่มของสถาบันราชภัฏ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเน้นที่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด นอกจากนี้จะช่วยให้อาคารสามารถบริการผู้ใช้ได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึงแล้วยังช่วยประหยัดงบประมาณ ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งเมื่อมหาวิทยาลัยเข้าสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ งบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้รับจากรัฐบาลลดน้อยลง มหาวิทยาลัยต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดมีส่วนช่วยอย่างยิ่งให้ห้องสมุดประหยัดงบประมาณลงได้ อีกทั้งความร่วมมือระหว่างห้องสมุดช่วยลดความซ้ำซ้อนในการทำงานของบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการเพื่อให้สามารถให้บริการทรัพยากรสารสนเทศแก่ผู้ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นความร่วมมือระหว่างห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากสำหรับห้องสมุดเมื่อก้าวเข้าสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

กฤษฎา จันทระโอฬาร (2543) ศึกษาเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนสถานะของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในระบบราชการไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล พบว่า มหาวิทยาลัยสมควรปรับเปลี่ยนสถานภาพของมหาวิทยาลัยของรัฐให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความอิสระและคล่องตัวในการบริหารมากยิ่งขึ้น

นรเศรษฐ บุนนาค และคนอื่น ๆ (2540) ศึกษาเรื่องการพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนไปจากระบบราชการสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับประเด็นเกี่ยวกับสาระตามนโยบายและมาตรฐานของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา

มยุรี เข้มศรี (2542) ศึกษาเรื่องมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : ความเป็นไปได้ใน ธรรมชาติของข้าราชการสายสนับสนุนวิชาการและบริหาร มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะ ข้าราชการสายสนับสนุนวิชาการ และบริหาร หรือข้าราชการสาย ข และสาย ค ซึ่งเมื่อ มหาวิทยาลัยมหิดลแปรสภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแล้วจะได้รับผลกระทบในหลายด้าน คือ สถานภาพ บทบาท และหน้าที่ทำให้เกิดความกังวลใจกับการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหาร ของมหาวิทยาลัย จากการวิจัยพบว่า ข้าราชการสาย ข และ ข้าราชการสาย ค กลุ่มเป้าหมาย มี ธรรมชาติเห็นด้วยในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สภาพภูมิหลังของ ประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส อายุราชการ ระดับการศึกษา สูงสุด ระดับชั้นในการปฏิบัติงาน (ซี) สายการปฏิบัติงาน ตำแหน่งด้านการบริหาร และระดับ เงินเดือน มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติความคิดเห็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

มานพ สมนึก (2543) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยบูรพาไปสู่การเป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ การศึกษานี้มุ่งเน้นความคิดเห็นของข้าราชการ มหาวิทยาลัยบูรพาใน การเปลี่ยนแปลงสู่สถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการ มหาวิทยาลัยบูรพา ระหว่างข้าราชการที่มีวุฒิการศึกษา อายุราชการ ประเภทราชการ กลุ่ม สาขาวิชาของข้าราชการและสถานะการดำรงตำแหน่ง ศึกษาจากข้าราชการ มหาวิทยาลัยบูรพา 267 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการมหาวิทยาลัยบูรพาเห็นด้วยในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในด้านการบริหารงานบุคคล การ บริหารการเงินและทรัพย์สิน ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป

วนิดา ธนรัตนานนท์ (2541) ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ในการบริหาร เพื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ในการ บริหารมหาวิทยาลัยเมื่อเปลี่ยนแปลงสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ศึกษาจากอาจารย์ 470 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า มหาวิทยาลัยของรัฐมีการบริหารเพื่อการ เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล ในด้านการแสดงเหตุผลต่อการเปลี่ยน แปลง ด้านการให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกระบวนการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้อำนาจเพื่อก่อให้

เกิดความเปลี่ยนแปลง และโดยภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับน้อยทั้งหมด ส่วนการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมมหาวิทยาลัยในส่วนกลางมีการดำเนินงานมากกว่ามหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค มีเพียงด้านการให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกระบวนการเปลี่ยนแปลงเท่านั้นที่ไม่แตกต่าง

อุทุมพร จันทรศรี (2539) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับการนำสถาบันอุดมศึกษาของรัฐออกนอกระบบราชการ วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลเกี่ยวกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัยนอกระบบ โดยมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเป็นต้นแบบ พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรายละเอียดในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยนอกระบบ แต่คณาจารย์ส่วนใหญ่ยังคงเห็นด้วยการอยู่ในระบบราชการแบบเดิมเพียงแต่แก้ไขเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น

การบริหารงานห้องสมุด

จิราภรณ์ ชื่นปรีชา (2537, หน้า 74-90) ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานบุคคลของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่าปัญหาในการบริหารงานบุคคลของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้แก่ 1. ความก้าวหน้าในสายงาน ซึ่งในบางองค์กรไม่เปิดโอกาสให้บรรณารักษ์ได้มีโอกาสที่จะเกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในตำแหน่งระดับผู้บริหาร เป็นต้น 2. การกำหนดเงินเดือนประจำตำแหน่งข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย เนื่องจาก “ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจ่ายเงินเดือนประจำตำแหน่งประเภทวิชาการ พ.ศ. 2536” ทำให้เกิดความลดหลั่นของการบริหารงานบุคคลอย่างเด่นชัด 3. การพิจารณาความดีความชอบเป็นพิเศษ (2 ชั้น) 4. การขาดแคลนอัตราค่าจ้าง 5. ความต้องการศึกษาต่อของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านห้องสมุด 6. ความขัดแย้งภายในองค์กร ตามลำดับ

บังอร กำประเทศ (2540) ศึกษาเรื่องการนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้ในการบริการงานห้องสมุดสถาบันการเงิน เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการนำกลยุทธ์การตลาดไปใช้ในการบริหารงาน ห้องสมุดสถาบันการเงิน และเพื่อเสนอแนะแนวทางการนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานห้องสมุดสถาบันการเงิน พบว่าลักษณะการใช้กลยุทธ์ทางด้านผลิตภัณฑ์ที่นิยมใช้มาก คือ การให้บริการแก่ผู้ใช้โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้แต่ละบุคคล สำหรับลักษณะกลยุทธ์ทางด้านสถานที่ที่นิยมใช้มาก คือ การตกแต่งห้องสมุดให้สะอาดเป็นระเบียบสวยงามน่าเข้าใช้บริการ ส่วนด้านราคาหรือเวลา ลักษณะกลยุทธ์ที่นิยมใช้ คือ การรวบรวมสารสนเทศไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการค้นหาสารสนเทศของผู้ใช้บริการ ด้านสุดท้าย การส่งเสริมการใช้สารสนเทศและบริการที่ใช้นามากได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสาร ห้องสมุดผ่านทางสิ่งพิมพ์ของสถาบันที่ห้องสมุดสังกัด ปัญหาและอุปสรรคการนำกลยุทธ์การ

ตลาด พบว่า ห้องสมุดที่สังกัดในสถาบันการเงินที่มีเงินกองทุนขนาดใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคในการนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้ในการบริหารงานห้องสมุดน้อยกว่าห้องสมุดที่สังกัดสถาบันการเงินที่มีเงินกองทุนขนาดเล็ก

อจธรา วิมุกตะกุล (2543) ศึกษาเรื่องการใช้หลักการบริหารคุณภาพโดยรวมในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันการเงิน โดยมีหลักการ 7 ประการ คือ การมุ่งเน้นความสำคัญของลูกค้า (ผู้ให้บริการ) การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานอย่างเป็นระบบ การค้นหาสาเหตุของปัญหา การเก็บข้อมูลและการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ปัญหา การให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล และการทำงานเป็นทีม รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักการบริหารคุณภาพโดยรวม ตลอดจนเปรียบเทียบการใช้หลักการบริหารคุณภาพโดยรวมในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันการเงินตามประเภทห้องสมุดและประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารและผู้บริหารงานห้องสมุดสถาบันการเงิน ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้หลักการคุณภาพโดยรวมในการบริหารงานห้องสมุดสถาบันการเงินในระดับมาก มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และมุ่งเน้นความสำคัญของลูกค้า (ผู้ให้บริการ)

มอร์ (Moore, 1995, pp. 13-38) ศึกษาเรื่องผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา : ความขัดแย้ง ความไม่สอดคล้อง สิ่งที่ขัดแย้งกัน และการแบ่งแยก กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการนำทักษะทางด้านธุรกิจมาประยุกต์ใช้ในงานห้องสมุดอย่างแพร่หลาย การนำทักษะทางด้านการจัดการมาใช้จะสร้างผลผลิตสารสนเทศให้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งมีการนำเทคโนโลยีที่สลับซับซ้อนมาแทนที่การทำงานด้วยมนุษย์ เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องมีการทำงานเป็นทีม ทั้งในด้านการจัดการคุณภาพ การบริการลูกค้า การปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

เคลย์ตัน (Clayton, 1992, pp. 298-301) ศึกษาเรื่องทฤษฎีการจัดการและบริหารห้องสมุดของญี่ปุ่น กล่าวว่า ทฤษฎีการจัดการของญี่ปุ่นโดยรวม แสดงถึงการประยุกต์การบริหารงานในงานของห้องสมุด ซึ่งส่วนสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมในการจัดการในด้านต่าง ๆ คือ การร่วมกันตัดสินใจ กำหนดวัตถุประสงค์ในระยะยาว ปรัชญาการจัดระบบ การจัดอบรมพนักงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์ในการวางแผน สร้างความร่วมมือ การควบคุมคุณภาพและรวมไปถึงการจัดการคุณภาพ

สรุปได้ว่าในงานวิจัยที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลนั้น ผลการวิจัยของกฤษฎา จันทโรพาร (2543) มีความสอดคล้องกับ มยุรี เข้มศรี (2542) นรเศรษฐ บุญชู และคนอื่น ๆ (2540) ว่าการเปลี่ยนแปลงมหาวิทยาลัยในระบบราชการมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ

ของรัฐบาลนั้น รูปแบบการบริหารงานมีความเป็นอิสระ และคล่องตัวเพิ่มมากขึ้นจากการบริหารงานในรูปแบบเดิม (ระบบราชการ) ซึ่งประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (บุคลากรของมหาวิทยาลัยของรัฐ) เห็นด้วยกับระบบมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล แต่ในทางตรงกันข้ามจากงานวิจัยของมานพ สมนึก (2542) วนิดา ธนรัตนานนท์ (2541) และอุทุมพร จันทศรี (2539) พบว่า บุคลากรของมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้ระบบราชการมีความวิตกกังวลต่อสถานภาพบทบาทหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากข้าราชการมาสู่การเป็นพนักงานของรัฐ ซึ่งบุคลากรจำนวนมากไม่ต้องการออกสู่ระบบมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลแต่ต้องการให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการบางส่วนที่เอื้อต่อการบริหารงานมากกว่าเดิม

ส่วนงานวิจัยที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงานห้องสมุด พบว่า ห้องสมุดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างห้องสมุดและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการ รวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ใช้บริการมากที่สุด เห็นได้จากงานวิจัยของอัจฉรา วิมุกตระกูล (2543) มอร์ (1995) และเคย์ตัน (1992) ที่สอดคล้องกัน อีกทั้งเคย์ตันเสนอให้ห้องสมุดใช้กลยุทธ์ทางการตลาดเข้ามาช่วยในการบริหารงานซึ่งสอดคล้องกับบั้งอร คำประเทศ (2540) เคย์ตันและมอร์มีความเห็นสอดคล้องกันคือห้องสมุดต้องมีระบบควบคุมและจัดการคุณภาพด้วยเพื่อการจัดการและบริหารห้องสมุดที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องการบริหารงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในสถานะมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ